وتەی سی‌ویەکەم

لە بارەی میعراجی پێغەمبەرەوە = صلی الله علیه وسلم = دەدوێت

بێدارکردنەوەیەك:

مەسەلەی میعراج ئاکام و ئەنجامێکە لەسەر بناغە و پایەکانی ئیمان ڕاگیر دەکرێت. کەواتە نوورێکە لە ڕووناکیی پایەکانی ئیمانەوە سەرچاوە دەگرێت و بەهرەمەندی ڕووناکی دەبێت. بۆیە بەڵگەکانی چەسپاندنی میعراج سەبارەت بە کەسانی موڵحید و ئەوانەی ئینکاریی پایەکانی ئیمان دەکەن، ڕاستەوخۆ باس ناکرێن. تەنانەت هەر نابێ بۆ کەسێك باس بکرێن کە باوەڕی بە خوای گەورە نەبێت و تەسدیقی پێغەمبەری ئازیز = صلی الله علیه وسلم = نەکات، یان ئینکاریی مەلائیکەت و ئاسمانەکان بکات. مەگەر دوای ئەوەی کە ئەو پایانەی ئیمانی لە پێش‌دا بۆ بچەسپێنرێت. لەبەر ئەوە، لەم پەیامەدا ڕووی گوفتارمان ئاراستەی ئەو ئیمانداره دەکەین کە گرفتاری گومان بووەو میعراجی بەلاوە دوورە. وا پشت بەخوا لەم بوارەدا ئەندازەیەکی ئەوتۆی بۆ ڕوون دەکەینەوە کە سوودی لــێ وەربگرێت و شیفایش بە دەردی گومانەکەی ببەخشێت. بەڵام جار بەجار ئاوڕ لەو موڵحیدەش دەدەینەوە کە وەك گوێبیستێك ڕاوەستاوە و، بەو ئەندازەیەی کە سوودی پێ بگات قسە ئاراستەی ئەویش دەکەین.

لە چەند پەیامێکی تردا چەند بریسکانەوەیەکی حەقیقەتی میعراج باس کراوە. وا دوای داواکاری و جەختی برا خۆشەویستەکانم

پشتمان بە یارمەتیی چاودێریی خوای گەورە بەست، تاکو ئەو بریسکانەوە پەرش و بڵاوانە کۆ بکەینەوە و لەگەڵ ئەسڵی خودی حەقیقەتەکەدا گرێیان بدەین، بۆ ئەوەی لە ئەنجامدا ئاوێنەیەك بەدەست بهێنین کە بە یەك جار کەماڵاتی جوانیی پێغەمبەری خۆشەویست =صلی الله علیه وسلم = دەربخات.

بسم الله الرّحمن الرّحيم

(**سُبْحانَ الَّذي اَسْرى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلى الْمَسْجِدِ الاَقْصا الَّذي بارَكْنا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آياتِنا اِنّهُ هُوَ السَّميعُ البَصِيرُ**)(الإسراء: ١).

(**إنْ هُوَ اِلاّ وَحْيٌ يُوحَى * عَلَّمَهُ شَديدُ الْقُوى * ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى * وَهُوَ بِالأُفُقِ الأَعْلى * ثُمّ دَنا فَتَدَلّى * فَكانَ قَابَ قَوْسَينِ اَوْ اَدْنى* فَاَوْحى اِلى عَبْدِهِ مَا اَوْحى * مَا كَذَبَ الفُؤادُ مَا رَأى * اَفتُمارونَهُ عَلى مَا يَرى * وَلَقَدْ رءآهُ نَزْلَةً أُخْرى * عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهى *عِنْدَها جَنّةُ الْمَأْوى * اِذْ يَغْشى السِّدرَةَ مَا يَغْشى * مَا زاغَ الْبَصَرُ وَما طَغى * لَقَدْ رَأى مِنْ آياتِ رَبِّهِ الْكُبْرى**) (النجم: ٤=١٨).

لە گەنجینەی مەزنی ئەم ئایەتە پیرۆزەی سەرەتادا تەنها دوو "هێما" باس دەکەین کە پاڵیان بە دەستوورێکی ڕەوانبێژیەوە داوە لە ڕاناوی: (**إنّهُ**)دا، چونکە ئەو دوو هێمایە پەیوەندییان بەم مەسەلەیەمانەوە هەیە، وەك لە پەیامی موعجیزاتی قورئانیدا ڕوونمان کردوونەتەوە:

"قورئانی پیرۆز دوای ئەوەی باسی ئیسرای پێغەمبەری خۆشەویستی = صلی الله علیه وسلم = کرد لە سەرەتای میعراجەوە = واتە لە "مسجد الحرام"ەوە بۆ "مسجد الأقصی" = تا کۆتاییەکەی، کە سوورەتی "النجم" ئاماژەی بۆ دەکات، دوای ئەوە، ئەم ئایەتەی سەرەوەی بە (**إنّهُ هُوَ السّميعُ البَصيرُ**) کۆتایی پێ هێنا..

جا ئەو ڕاناوەی کە لە (**إنّهُ**)دایە، یان بۆ خوای گەورە دەگەڕێتەوە، یان بۆ پێغەمبەری ئازیز، صلی اللّٰە علیه وسلم..

ئەگەر بۆ پێغەمبەر = صلی اللّٰە علیه وسلم = بگەڕێتەوە، ئەوا یاساکانی ڕەوانبێژی و موناسەبەتی هاتنی گوفتار ئەوە دەگەیەنن کە: ئەم گەشتە جوزئیەی میعراج هێندە گەشت و گوزار و ڕۆشتنی گشتیو بەرزبوونەوەی کوللیی تێدایە کە پێغەمبەر = صلی اللّٰە علیه وسلم = لە کاتی بەرزبوونەوە و دەمی بڕینی پلە هەمەکییەکانی ناوە جوانەکانی خوای گەورەدا، کە تا "سدرة المنتهی" و "قاب قوسين أو أدنی" دەگرنەوە، هەموو نیشانە و بەڵگە پەروەردگارییەکان و گشت ئەو کارە ناوازانەی سنعەتی خواوەندی بیستووە و بینیوە کە لەو گەشتەدا بەرچاو و گوێی کەوتوون. ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە ئەم گەشتە جوزئییە لە حوکمی کلیلیێکدایە بۆ گەشتێکی کوللی و گشتی بە ناو کارە سەرسووڕهێنەکانی سنعەتی خوای گەورەدا.

بەڵام ئەگەر ڕاناوەکە بۆ خوای گەورە بگەڕێتەوە، ئەوا ئەو کاتە واتاکەی بەم جۆرە دەبێت:

خوای گەورە بەندە خۆشەویستەکەی بۆ حوزووری خۆی بانگ کردووە، تاکو ئەرکێکی پێ بسپێرێت و کارێکی بخاتە ئەستۆ. بۆیە لە "مسجد الحرام"ەوە شەوڕەویی پێ کرد بەرەو مزگەوتی ئەقصا، کە کۆگای پێغەمبەرانە. جا دوای چاوپێکەوتنی پێغەمبەران و ئاشکراکردنی ئەوەی کە ئەم پێغەمبەرە ئازیزە = صلی اللّٰە علیه وسلم = میراتگری ڕەها و ڕاستەقینەی بناغەی ئایینەکانی هەموو پێغەمبەرانە = علیهم السلام = گەشتێکی بەو پێغەمبەرە خۆشەویستە کرد بۆ ناو مولك و مەلەکووتی خۆی تا گەیاندیە "سدرة المنتهی" و بە ئەندازەی نزیکیی هەردوو سەری کەوانەیەك یان کەمتر، لە خۆی نزیکی خستەوە.

بەم جۆرە ئەم گەشت و سەفەرە هەرچەند میعراجێکی جوزئی بووە و، ئەو کەسەش کە بۆ ئەوێ بەرز کراوەتەوە بەندەیەك بووە لە بەندەکان، بەڵام ئەم بەندەیە "ئەمانەت"ێکی هێندە مەزنی پێ سپێرراوە کە پەیوەندیی بە هەموو گەردوونەوە هەیە و، "نوور"ێکی ڕووناکیبەخشی وای لەگەڵدایە کە هەموو

بوونەوەران ڕووناك دەكاتەوە و سەروسیمای واتا و ناوەڕۆكیان دەگۆڕێت و بەو نووره دەیاننەخشێنێت، جگە لەوەی كە ئەم بەندەیە "كلیل"ێكی ئەوتۆی پێیە كە دەتوانێت دەرگای بەختەوەریی هەمیشەیی و نیعمەتی بەهەشتی هەتاهەتایی پێ بكاتەوە.

لەبەر هەموو ئەمانە، خوای گەورە خۆی بە: (**إنّهُ هُوَ السّميعُ البَصيرُ**) وەسف دەكات، تاكو دەریبخات كە هێندە حیكمەتی بەرز و بڵند لەو "ئەمانەت" و "نوور" و "كلیل"ەدا هەن كە سەرجەمی بوونەوەران و بەدیهاتووان و سەرانسەری گەردوون لە ئامێز دەگرن.

ئەم نهێنیيە مەزنەش چوار بناغەی هەیە:

یەكەمیان: نهێنیی پێویستبوونی میعراج چییە؟

دووهەمیان: حەقیقەتی میعراج چییە؟

سێهەمیان: حیكمەتی میعراج چییە؟

چوارەمیان: بەرهەم و سوودەكانی میعراج چین؟

بناغەی یەكەم

نهێنی و حیكمەتی پێویستیی میعراج

بۆ نموونە، دەوترێ:

خوای گەورە لە جەستە و شوێن خاوێنە و، بەپێی دەقی ئایەتی پیرۆزی: (**وَنَحْنُ اَقربُ اِليهِ مِنْ حَبلِ الوَريدِ**) (ق:١٦) بۆ هەموو شتێك لە هەموو شتێك نزیكترە، بە ڕادەیەك كە هەموو وەلییەك لە پیاوچاكان دەتوانێت لە دڵی خۆیدا لەگەڵ پەروەردگاری خۆی بدوێت و بە دڵ موناجاتی لەگەڵدا بكات..

لە كاتێكدا كە هەموو وەلییەك دەتوانێت لە دڵی خۆیدا موناجات لەگەڵ پەروەردگاریدا بكات، ئەی بۆچی "ویلایەتی ئەحمەدی" دوای سەفەرێكی دوور و گەشتێكی درێژخایەنی "میعراج" بەو موناجاتە گەیشت و پێی بەهرەمەند بوو؟

وەڵام: بە دوو نموونە ئەم نهێنی‌یە تەماوی‌یە لە تێگەیشتنەوە نزیك دەخەینەوە، تۆش بە باشی گوێیان لـێ ڕابگرە. ئەم دوو نموونەیە لە وتەی دوازدەهەمدا لە کاتی ڕوونکردنەوەی نهێنیی ئیعجازی قورئان و حیکمەتی میعراجدا باس‌کراون:

نموونەی یەکەم:

پادشای دنیایی دوو جۆرە گوفتار و چاوپێکەوتن و، دوو شێوە فەرمایشت و ڕێزلێنان و ئاوڕدانەوەی میهرەبانیی هەیە:

یەکەمیان: گوفتارێکی تایبەتی‌یە کە بەهۆی تەلەفۆنێکی تایبەتی‌یەوە لەگەڵ یەکێك لە هاوولاتیانی‌دا سەبارەت بە کارێکی هەندەکی و ئیشێکی تایبەتیی خۆیەوە لەگەڵی‌دا دەیکات.

ئەوی تریان: قسەکردنە بە ناوی پادشایەتیی پڕ شکۆ و بە ناونیشانی خەلافەتی گەورە و بە سیفەتی فەرمانڕەوایەتیی گشتی و بۆ مەبەستی بلاوکردنەوەی فەرمانە پادشایی‌یەکانی لە هەموو لایەكدا بە فەرمانێکی بەرز کە بۆ دەرخستنی گەورەیی و سام و شکۆی خۆی دەری‌دەکات. کەواتە ئەم یەکەیان گوفتارێکە لەگەڵ یەکێك لە نێرراوانی خۆی، یان یەکێك لە فەرمانبەرە گەورەکانی‌دا کە پەیوەندیی بەو کارانەوە هەیە.

بە وێنەی ئەم نموونەیە = وَلِلّٰهِ المَثَلُ الأَعْلَى = بەدیهێنەری گەردوون و خاوەنی سەرانسەری "مولك و مەلەکووت" و فەرمانڕەوای ڕەهای ئەزەلییش: دوو جۆرە گوفتار و ڕێزلێنان و ئاوڕدانەوەی میهرەبانیی هەیە:

یەکەمیان: جوزئی و تایبەتی‌یە.

دووهەمیان: کوللی و گشتی‌یە.

جا میعراجی پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = دیمەنێکی بەرز و شکۆمەندی "ویلایەتی ئەحمەدی"یە و، بە شێوەیەکی هێندە کوللی ئەو ویلایەتەی دەرکەوت کە لە سەرووی هەموو ویلایەتەکانی ترەوە بوو.

چونکە ئەم ویلایەتە، شەرەفمەندبوونە بە موناجات کردن و گوفتاری ڕاستەوخۆ لەگەڵ خوای گەورەدا بە ناوی: "رب العالمین" و بە ناونیشانی: "بەدیهێنەری بوونەوەران".

نموونەی دووهەم:

پیاوێك ئاوێنەیەکی بەدەستەوەیە و ڕووەو خۆر ڕایگرتووە. دیارە ئاوێنەکە بە ئەندازەی گەورە و بچووکیی خۆی ڕووناکی‌یەك وەردەگرێت کە هەر حەوت ڕەنگەکانی شەبەنگی خۆری تێدایە. کەواتە ئەم پیاوە بەپێی ئەندازەی ئاوێنەکەی پەیوەندیی بە خۆرەوە دەبێت و، هەر بەو ئەندازەیە دەتوانێت سوود لە خۆر وەربگرێت، ئەگەر ڕووناکیی ئاوێنەکەی ئاراستەی ژوورە تاریکەکەی یاخود "شەتڵگا" تایبەتی و بچووکە سەرگیراوەکەی خۆی بکات. بەڵام هێشتا هەر سوودێکی کەم لەو ڕووناکی‌یە وەردەگرێت، چونکە تەنها بەپێی توانای ئاوێنەکەی لە ڕووناکیی خۆر بەهرەمەند دەبێت، نەك بە ئەندازەی گەورەیی خۆر!

لە هەمان کاتدا پیاوێکی تر واز لە ئاوێنەکە دەهێنێت و ڕاستەوخۆ ڕوو دەکاتە خۆر و سەیری سام و شکۆی خۆر دەکات و پەی بە گەورەیی خۆر دەبات، ئنجا دەچێتە سەر چیایەکی بڵند و سەیری درەوشانەوەی دەستەڵاتداریی فراوان و شکۆمەندیی خۆر دەکات و = بێ پەردە = ڕووبەڕووی ڕادەوەستێت. پاشان دەگەڕێتەوە لە خانووە بچووك و "شەتڵگا" سەرگیراوە تایبەتی‌یەکەی خۆیدا چەند کلاوڕۆژنەیەکی فراوان ڕووەو خۆری ناوجەرگەی ئاسمان دەکاتەوە و، موناجات و گفتوگۆیەك لەگەڵ ڕووناکیی بەردەوامی خۆری ڕاستەقینەدا ساز دەکات.

بەم جۆرە، ئەم پیاوە دەتوانێت ئەم چاوپێکەوتن و گفتوگۆیەی، کە ئاوێتەی شوکرانە و پێزانینە، لەگەڵ خۆر و ڕووناکی‌یەکەیدا = بە زمانی حاڵ = ساز بکات و بڵێت:

(ئەی ئەو خۆرەی کە لەسەر تەختی جوانیی جیهاندا دانیشتوویت! ئەی گوڵە گەشاوەکەی ڕووی ئاسمان! ئەی ئەو خۆرەی کە جوانی و ڕووناکیت بە زەوی

و، زەردەخەنە و شادیت بە گوڵان بەخشیوە! هەروەك گەرمی و ڕووناکیت بە گشت لایەکی جیهاندا پەخشاندووە، ماڵ و شەتڵگا بچووکەکەی منیشت بەسەرکردووەتەوە و لە گەرمی و ڕووناکی‌یەکەی خۆت پێ بەخشیون)!

ئەم پیاوە دەتوانێت، بە زمانی حاڵ، ئەم چەشنە گفتوگۆیە لەگەڵ خۆردا بکات، بەڵام خاوەنی ئاوێنەکە ناتوانێت بەم شێوازە ئەم گفتوگۆیەی لەگەڵدا بکات، چونکە شوێنەواری ڕووناکیی خۆر بەپێی سنووری ئاوێنەکەی دەبێت و بە ئەندازەی توانای ڕەنگدانەوەی ئەو ئاوێنەیە ڕووناکیی دەست دەکەوێت.

هەر بە وێنەی ئەم دوو نموونەیە، زاتی مەزنی خواوەندی تەنیا و صەمەدیش، کە نووری ئاسمانەکان و زەوی و پادشای ئەزەل و ئەبەدە، بە دوو شێوە لە ماهییەتی مرۆڤانەی ئادەمیزاد دەردەکەوێت و دەدرەوشێتەوە. ئەم دوو شێوەیەش گەلـێ پلەی بێ‌سنووریان لەخۆ گرتووە.

شێوەی یەکەم: دەرکەوتنێکە لە ئاوێنەی دڵدا. بەهۆی پەیوەستی‌یەکی پەروەردگاری و پەیوەندی‌بوون لەگەڵی‌دا، بە ڕادەیەك کە هەموو مرۆڤێك لە دەمی گەشت و سلووك و بڕینی پلەکاندا، بەپێی توانا و لێهاتنی خۆی و بە گوێرەی درەوشانەوەی ناو و سیفەتەکان، پایە و گفتوگۆ و موناجاتێکی = چ جوزئی و چ کوللیی = لەگەڵ ئەو نوورە ئەزەلی‌یەدا هەیە. پلەکانی زۆربەی هەرە زۆری ئەو ویلایەتانەی کە لە سایەی ناوە جوانەکان و سیفەتە مەزنەکاندا هەنگاو دەنێن و سلووك دەکەن، لەم بەشەن.

شێوەی دووهەم: دەرکەوتنی درەوشانەوەی خوای گەورەیە بۆ بەرزترین و گەورەترین کەسی گرۆی مرۆڤ، بە درەوشانەوەی زاتی مەزنی خۆی و بە گەورەترین پلەی ناوە جوانەکانی. چونکە لەبەر ئەوەی مرۆڤ ڕووناکترینی بەروبوومەکانی درەختی بوونەوەرانە و لە هەمووشیان زیاتر سیفەت و توانا و لێهاتنی تێدا جەم بووە، ئەوا دەتوانێت هەموو ئەو درەوشانەوانەی ناوە جوانەکانی خوای گەورە، کە لە "وجوود"دا بەرجەستە بوون، بە یەك جار لە ئاوێنەی ڕۆحی خۆی‌دا دەربخات!

نهێنیی "میعراجی ئەحمەدی" بریتی‌یە لەم درەوشانەوە و دەرکەوتنە، بە چەشنێك کە ویلایەتەکەی سەرەتایەکە بۆ پێغەمبەرایەتی‌یەکەی. "ویلایەت" بە

وێنەی پیاوی یەکەمی نموونەی دووهەم بە ناو سێبەردا دەڕوات، بەڵام "پێغەمبەرایەتی" سێبەری تێدا نییە، بەڵکو بە وێنەی پیاوی دووهەمی نموونەی دووهەم ڕاستەوخۆ ڕووی لە تەنیایی زاتی مەزنی پەروەردگارە.

سەبارەت بە میعراجیشەوە، کە کەرامەتێکی هەرەمەزن و پلەی هەرەبەرزی "ویلایەتی ئەحمەدی"یە، ئەوا هێندە بەرزبوونەوە و پلەی یەك لە دوای یەکی بڕی هەتا گەیشتە پلەی "پێغەمبەرایەتی".

ڕووی ناوەوەی میعراج: ویلایەتە، چونکە لە "خەلق"ەوە بۆ لای "حەق" سەرخراوە..

بەڵام ڕواڵەتی دەرەوەی میعراج: پێغەمبەرایەتییە، چونکە لە لایەن "حەق تەعالا"وە بۆ لای سەرجەمی "خەلق" هاتووە و ڕەوانە کراوە.

"ویلایەت" بریتییە لە: بڕینی پلەکانی نزیكبوونەوە لە خوای گەورەوە و، پێویستی بە کات و بڕینی چەند پلەیەکی زۆر هەیە.

بەڵام "پێغەمبەرایەتی" کە مەزنترین ڕووناکییە، ڕووی لە دەرکەوتنی نهێنیی: "ئەقرەبییەت"ی خوای گەورەیە، کە یەك چاوتروو کاندنی کتوپڕی و چرکەیەکی خێرای بە خوڕەمی سەروزیادە، بۆیە لە فەرموودەی پیرۆزدا هاتووە کە: پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = یەکسەری و خێرا لە میعراج گەڕاوەتەوە.

وا ئێستاش گوفتارمان ئاراستەی ئەو مولحیدە دەکەین کە لە شوێنی گوێبیستدا دانیشتووە و، پێی دەڵێین:

مادەم ئەم جیهانە وەك وڵاتێکی لەوپەڕی ڕێكوپێکیدا و، لە وێنەی شارێکی لەڕادەبەدەر هاوسەنگ و ڕێك و، کۆشکێکی لە ئەندازەبەدەر ڕازاوە و جواندایە، ئەوا دەبێ: فەرمانڕەوا و، خاوەن و، سنعەتکارێکی هەبێت.

جا مادەم ئەو خاوەنە مەزن و، فەرمانڕەوا کامڵ و، سنعەتکارە جوانە هەیە.. لە لایەکی تریشەوە مرۆڤێك هەیە کە خاوەنی ڕوانینێکی هەمەکییە و، لە ڕێی هەست و نەستەکانیەوە پەیوەندییەکی گشتیی بەو جیهان و وڵات و کۆشکەوە هەیە.. ئەوا دەبێ ئەو کردگارە مەزنە پەیوەندییەکی بەرز و بەتینی لەگەڵ ئەم مرۆڤەدا هەبێت کە خاوەنی ڕوانینێکی ئاوا هەمەکی و هەست و شعوورێکی

ئاوەها گشتی‌یە. بێ هیچ گومانێکیش گوفتاری قودسی و ڕووتێکردنی بەرزی خۆی ئاراستەی ئەو مرۆڤە دەکات..

ئنجا مادەم لە نێوان ئەو کەسانەی کە بەو پەیوەندی‌یە بەرزە بەهرەوەر بوون، هەر لە زەمانی حەزرەتی ئادەمەوە = درووودی لەسەر بێت = تا دنیا دنیایە، حەزرەتی محمدی پێغەمبەری ئەمین = صلی الله علیه وسلم = بە شایەتیی ئاسەوارەکانی (واتە بە حوکمڕانی‌کردنی بۆ نیوەی گۆی زەوی و پێنجیەکی گرۆی مرۆڤایەتی و، گۆڕینی ڕوخساری مەعنەویی بوونەوەران و ڕووناك‌کردنەوەیان).. بە مەزنترین و ڕوونترین شێوە ئەو پەیوەندی‌یە بەرز و بڵندەی دەرخستووە، ئەوا شایستەترین و شایانترین کەسێکە شەرەفمەندی ئەو میعراجە ببێت کە مەزنترینی پلەکانی ئەو پەیوەندی‌یەیە!

بناغەی دووهەم

حەقیقەتی میعراج چی‌یە؟

وەڵام:

بریتی‌یە لە گەشت و گەڕان و بڕینی پلەکانی کەماڵات لە لایەن زاتی ئەحـمەدی‌یەوە،صلی الله علیه وسلم.

ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە:

خوای گەورە بە چەند ناونیشان و ناوێکی جۆراوجۆر نیشانە و ئاسەوارەکانی پەروەردگارێتیی خۆی لە ڕێکخستنی بوونەوەراندا پێش‌چاو خستووە و.. مەزنیی پەروەردگارێتی‌یەکەشی بە کارسازی و بەدیهێنان لە ئاسمانی هەموو ئەو فەرمانگانەدا ئاشکرا کردووە کە هەر خۆی بەدیی‌هێناون و، کە هەر یەکە لەو ئاسمانانە خولگەیەکی مەزنی عەرشی پەروەردگاری و مەڵبەندێکی شکۆمەندی هەڵس‌وکەوتی خواوەندن.

جا خوای گەورە، یەك لە دوای یەکی ئەو نیشانە مەزن و شوێنەوارە گەورانەی پیشانی ئەو بەندە دەستنیشان‌کراوە هەڵبژاردەیەی خۆی داوە و، بە بوراق بەرزی کردووەتەوە و، لە فەرمانگەیەکەوە بۆ فەرمانگەیەکی دیکە و لە مەنزڵێکەوە بۆ

مەنزڵێکی تر، بە وێنەی مەنزڵگاکانی مانگ، بردوویەتی و گشت پلە و پایە یەك لە دوای یەکەکانی بە چەشنی برووسکە پێ بڕیوە. تاکو پەروەردگاریێتیی خوایەتیی خۆی لە ئاسمانەکاندا پیشان بدات و، دیدار و چاوپێکەوتنیشی لەگەڵ یەكبەیەکی برا پێغەمبەرەکانی و هەریەکەیان لە مەقامی خۆی لەو ئاسمانانەدا بۆ ساز بکات.. بەم شێوەیە، پلە لە دوای پلەی پێ بڕی تا بەرزی کردەوە بۆ مەقامی "قاب قوسین" و، بە لێدرەوشانەوەی "ئەحەدییەت"یش شەرەفمەندی گوفتار و بینینی خۆی کرد، تاکو هەموو کەماڵاتێکی ئادەمی لەودا جەم بکات و، ئەو بەندەیەی بەهرەمەندی گشت درەوشانەوە خواییەکان ببێت و، شایەت بێت بەسەر هەموو چینەکانی بوونەوەرانەوە و، خەڵکی بەرەو دەسەڵاتداریی پەروەردگاریێتیی خواوەند بانگ بکات و، ئەو شتانەشیان پێ ڕابگەیەنێت کە مایەی ڕەزامەندیی خواوەندن و، مەتەڵ و گرێکوێرەی بوونەوەرانیشیان بۆ شی بکاتەوە و نهێنییەکانیشیان بۆ بخاتە ڕوو.

دەتوانرێت ئەم ڕاستییە بەرزە لە ڕوانگەی دوو نموونەوە ببینرێت.

نموونەی یەکەم:

لە وتەی بیستوچوارەمدا ئەم نموونەیەمان بەمەی خوارەوە ڕوون کردووەتەوە:

> "پادشا"ی دنیایی لە ناوەندی فەرمانگەکانی حکوومەتەکەیدا چەند ناونیشانێکی جیاجیای هەیە و، لە نێوان چینەکانی ڕەعیەتەکانیدا چەند وەسفێکی جۆراوجۆری بۆ دادەنرێت و، لە توێی یەكبەیەکی پلەکانی پادشاییەکەشیدا خاوەنی چەند نیشانە و ناوێکی جیاجیایە. بۆ نموونە: لە فەرمانگەکانی دادگەریدا خاوەنی ناوی: "فەرمانڕەوای دادگەر"ە و.. لە فەرمانگە مەدەنییەکاندا بە ناونیشانی "پادشا" دەناسرێت و.. لە فەرمانگە سەربازییەکاندا دارای ناوی: "سەرکردەی گشتی"یە و.. لە فەرمانگە شەرعییەکانیشدا بە ناونیشانی "خەلیفە" تەماشا دەکرێت.. بەم جۆرە، گەلێ ناونیشان و ناوی تری هەیە..

کەواتە "پادشا" لەناو هەموو یەکێك لە فەرمانگەکانی دەوڵەتەکەیدا پلە و پایە و کورسییەکی ئەوتۆی هەیە کە بە وێنەی عەرشێکی مەعنەویی ئەو وان. جا لەسەر ئەم بناغەیە، دەکرێ ئەم پادشا تاك و تەنیایە لە نێوان فەرمانگەکانی ئەو

پادشایەتی‌یە و لە ناوەندی چینەکانی حکوومەت‌دا خاوەنی هەزار و یەك ناو بێت، واتە دەگونجێ هەزار و یەك عەرشی هاوچەقی یەك لەناو یەکی ببێت، بە ڕادەیەك کە دەڵێی ئەو پادشا فەرمانڕەوایە لە هەموو یەکێکی فەرمانگەکانی دەوڵەتەکەی‌دا ئامادەیە و، بە کەسێتی‌یە مەعنەوی‌یەکەی و تەلەفۆنە تایبەتی‌یەکەی ئاگای لە ڕووداوەکانی یەك بە یەکیانە و، بە یاسا و ڕێساکانی خۆیشی و لە ڕێی نوێنەرەکانیەوە لە هەموو یەکێکی ئەو چینانەدا دەبینرێت و خۆیشی هەموویان دەبینێت و، بە دانست و زانست و هێزی خۆی لە پشت پەردەوە هەموو پلەیەك لەو پلانە بەڕێوە دەبات. چونکە هەموو فەرمانگەیەك مەڵبەند و جێگای تایبەتی خۆی هەیە کە حوکمی هەریەکەیان لەوانی تر ناچێت و چینەکانیشیان لە یەکتر جیاوازە.

جا بێ‌گومان ئەو پادشایە، لە گەشتێکی فراوان‌دا ئەو کەسەی کە مەبەستیەتی و هەڵبژاردەی خۆیەتی، دەگێڕێت و، بەناو هەموو فەرمانگەکانی ئەو پادشایی‌یەی‌دا دەیبات‌و، سام و شکۆی دەوڵەتەکەی و مەزنیی پادشایی‌یەکەی لە هەموو یەکێکی ئەو فەرمانگانەدا پیشان دەدات و، یەك‌بەیەکی ئەو فەرمانە حەکیمانەی خۆی بۆ دەردەخات کە تایبەتن بە هەموو یەکێك لەو فەرمانگانەوە. بەم جۆرە، لە فەرمانگەیەکەوە بۆ فەرمانگەیەکی دیکە و، لە چینێکەوە بۆ چینێکی تر، دەیبات و بەرزی دەکاتەوە تا دەیگەیەنێتە پلەی مەقام و حوزووری خۆی. ئنجا دوای ئەوە لە لایەن خۆیەوە بۆ لای هەموو خەڵکی ڕەوانەی دەکات و، هەندێ لە فەرمانە هەمەکی و گشتی‌یەکانی خۆیشی پێ دەسپێرێت کە پەیوەندی‌یان بە سەرجەمی ئەو فەرمانگانەوە هەیە.

ئێمەش بەم جۆرە لە ڕوانگەی ئەم نموونەیەوە دەڕوانین و، دەڵێین:

پەروەردگاری هەموو جیهانەکان، کە پادشای ئەزەل و ئەبەدە، لە ناوەندی پلەکانی پەروەردگارێتی‌یەکەی‌دا گەلێ کاروبار و ناونیشانی جیاجیای هەیە، بەڵام هەموو یەکێك لەوانە بۆ یەکتری دەڕوانن..

هەروەها لە نێوان فەرمانگەکانی خوایەتی‌یەکەی‌دا چەند نیشانە و ناوێکی جۆراوجۆری هەیە، بەڵام لە یەکتری‌دا دەبینرێن..

هەروەها لە توێی کار بەرێ کردنە مەزنەکانیدا چەند درەوشانەوە و دەرکەوتنێکی جیاوازی هەیە، بەڵام لە یەکتر دەچن..

هەروەها لەناو هەڵسوکەوتەکانی توانستەکەیشیدا چەند ناونیشانێکی هەمەجۆرەی هەیە، بەڵام هەریەکەیان ئەوانی تر دەناسێنێت..

هەروەها لە ناوەندی درەوشانەوەی سیفەتەکانیدا چەند مەزهەرێکی خاوێنی جیاجیای هەیە، بەڵام یەکتر دەردەخەن..

هەروەها لە نێوان درەوشانەوەی کارەکانیدا چەند هەڵسوکەوتێکی لەیەك نەچووی هەیە، بەڵام یەکتری تەواو دەکەن.

هەروەها لەناو سنعەت و بەدیهاتووەکانیدا چەند درەوشانەوەیەکی بەسام و شکۆ بۆ پەروەردگاریتی‌یەکەی هەیە، بەڵام هەریەکەیان چاوی لەوانی ترە.

جا لەسەر بناغەی ئەم نهێنی‌یە مەزنە:

خوای گەورە ئەم گەردوونەی بەپێی تەرتیبێکی هێندە سەیر ڕێكخستووە کە مرۆڤ تووشی سەرسامی و سەرسووڕمان دەکات، چونکە هەر لە گەردیلەکانەوە، کە بە بچووکترین چینەکانی بوونەوەران دادەنرێن، تا دەگاتە ئاسمانەکان.. ئنجا لە یەکەم چینی ئاسمانەکانیشەوە تا دەگاتە عەرشی ئەعزەم، بریتین لە چەند ئاسمانێك کە یەك لەسەر یەك بنیات نراون و، هەر ئاسمانێکیان لە حوکمی بن‌میچی جیهانێکی تردایە و، بە وێنەی عەرشێکی پەروەردگاری و مەڵبەندێك وایە بۆ هەڵسوکەوتە خواییەکان.

خۆ هەرچەند دەگونجێ هەموو ناوەکان بە هەموو ناونیشانەکانیانەوە = لە ڕوانگەی ئەحەدییەتەوە = لە هەموو ئەو فەرمانگە و چینانەدا دەربکەون، بەڵام هەروەك تەنها ناونیشانی "فەرمانڕەوای دادگەر" لە فەرمانگەی دادگەریدا زاڵ و سەرەکی دەبێت و ناونیشانەکانی تر شوێنکەوتەی ئەو ناونیشانە دەبن و بۆی دەڕوانن، بە هەمان جۆر = ولله المثل الأعلى = لە هەموو چینێکی بوونەوەران و لە هەموو یەکێك لە ئاسمانەکانیدا ناونیشانو ناوێکی خوای گەورە زاڵ و فەرمانڕەوا دەبێت و، ناونیشانەکانی تر شوێنکەوتە و لە ناوەندی ئەودا دەبن.

بۆ نموونە: حەزرەتی عیسا = دروودی لەسەر بێت = کە شەرەفمەندی ناوی "القدیر"ی خوای گەورەیە، لە چ ئاسمانێکدا چاوی بە پێغەمبەری سەردارمان کەوت = صلی الله علیه وسلم = ئەوا خوای گەورە لە فەرمانگەی ئەو ئاسمانەدا ڕاستەوخۆ بە ناونیشانی: "القدیر" دەرکەوتووە.

نموونەیەکی تر: ناونیشانی "المتکلم"یش کە حەزرەتی مووسای = دروودی لەسەر بێت = پێ بەهرەمەند بووە، بەسەر فەرمانگەی ئەو ئاسمانەدا زاڵە کە مەقامی حەزرەتی مووسایە، دروودی لەسەر بێت.

جا پێغەمبەری ئەعظەم، صلی الله علیه وسلم (کە بە ئیسمی ئەعظەم بەهرەمەند بووە و، پێغەمبەرایەتی‌یەکەشی گشتی‌یە و، هەموو درەوشانەوەکانی ناوە جوانەکانی خوای گەورەشی دەستکەوتووە) لەبەر ئەوەی پەیوەندیی لەگەڵ سەرجەم فەرمانگەکانی پەروەردگاریّتی‌دا هەیە.. ئەوا دەبێ حەقیقەتی میعراجەکەی داخوازی چاوپێکەوتنی هەموو پێغەمبەران بێت کە لەو فەرمانگانەدا خاوەن مەقامن و، دەبێ بەناو هەموو چینەکاندا بڕوات و تێپەڕ ببێت.

نموونەی دووهەم:

ناونیشانی "سەرکردەی مەزن" کە یەکێکە لە ناونیشانەکانی پادشا، لە هەموو فەرمانگەیەکی سەربازی‌دا دەرکەوتنێکی هەیە، هەر لە فەرمانگەی سەرکردەی گشتی و سەرۆکایەتیی ئەرکانەوە، کە فەرمانگەیەکی هەمەکی و فراوانە، تا دەگاتە فەرمانگەی عەریف، کە فەرمانگەیەکی هەندەکی و تایبەتە..

بۆ نموونە: هەموو تاکە سەربازێك وێنە و نموونەی سەرکردایەتیی هەرەمەزنی سوپا لە خودی عەریفەکەی‌دا دەبینێت، بۆیە ڕوو لە عەریفەکەی دەکات و فەرمانەکان لەو وەردەگرێت. بەڵام کە ئەم سەربازە خۆی بوو بە "عَریف" ناونیشانی ئەو سەرکردایەتی‌یە لە فەرمانگەی سەرۆکەکەی‌دا دەبینێت کە "رأس العرفا"یە و بۆ فەرمانوەرگرتن ڕوو لەو دەکات. ئنجا کە بوو بە "رأس العرفاء" نموونە و دەرکەوتنی سەرکردایەتیی گشتی لە فەرمانگەی "ملازم"دا دەبینێت،

چونکە فەرماندەی گشتی کورسی‌یەکی تایبەتیی لەو مەقامەدا هەیە.. بەم جۆرە ناونیشانی ئەو سەرکردایەتی‌یە مەزنە لە هەموو فەرمانگەکانی تری وەك فەرمانگەی: "نەقیب و ڕائید و فەریق و موشیر"دا دەبینێت، بەپێی فراوانیی یان تەنگ و تەسکیی هەریەك لەو بازنانە.

ئێستا ئەگەر فەرماندەی هەرەمەزن بیەوێت ئەرك و فەرمانبەری‌یەك کە پەیوەندیی بە هەموو فەرمانگە سەربازی‌یەکانەوە بێت بە تاکە سەربازێك بسپێرێت و، بیەوێت بۆ مەقامێکی هێندە بڵند بەرزی بکاتەوە کە لە لایەن هەموو ئەو فەرمانگانەوە ببینرێت و ئەویش هەموو ئەوان ببینێت، وەك بڵێی بەڕێوەبەر و سەرپەرشتیکاری هەموویان بێت، ئەوا بێ هیچ گومانێك سەرکردەی هەرە مەزن ئەو تاکە سەربازە بە ناو هەموو ئەو فەرمانگانەدا دەبات، هەر لە فەرمانگەی عەریفەوە تا فەرمانگە مەزنەکەی خۆی، تاکو هەموویان ببینێت و ئەوانیش هەموویان ئەو ببینن. پاش ئەوە لە مەقامی حوزووری خۆی وەری‌دەگرێت و، بە گوفتاری خۆی شەرەفمەندی دەکات و، بە فەرمانەکانی خۆی و مەدالیاکانیشی ڕێزی لێ دەگرێت.. پاشان لە هەمان کات‌دا و بە یەك چاوتروکاندن دەینێرێتەوە بۆ ئەو شوێنەی کە لێوەی هاتووە.

پێویستە سەرنج بۆ لای خاڵێکی ناو ئەم نموونەیە ڕابکێشین، کە بریتی‌یە لەوەی: ئەم پادشایە ئەگەر کۆڵەوار و دەستەوسان نەبێت و، هەروەك هێزی ڕواڵەتیی هەیە توانستێکی ڕۆحی و مەعنەویشی هەبێت، ئەوا کەسانێکی وەك فەریق و موشیر و ملازم ناکات بە وەکیل، بەڵکو هەر بە خودی خۆی لە هەموو شوێنێك‌دا ئامادە دەبێت و هەر خۆی ڕاستەوخۆ لە پشتی چەند پەردەیەك و چەند کەسێکی خاوەن مەقامەوە فەرمانەکانی دەردەکات، هەروەك دەگێڕنەوە کە چەند پادشایەك هەبوون کە ئەولیای کامڵ بوون و، لە چەندین فەرمانگەی زۆر و لە شێوەی هەندێ کەس‌دا، فەرمانەکانی خۆیان جێبەجێ کردووە.

بەڵام ئەو حەقیقەتەی کە ئێمە لە چاویلکەی ئەم نموونەیەوە بۆی دەڕوانین بریتی‌یە لەوەی کە: حوکم و فەرمان ڕاستەوخۆ لە لایەن سەرکردەی گشتی‌یەوە بۆ هەموو یەکێك لە فەرمانگەکان دێت و، لەوێ‌دا بە فەرمان و ویست و هێزی خۆی، کە هیچ کۆڵەواری‌یەکی تێدا نی‌یە، دەست‌بەجێ، جێبەجێ دەکرێت.

جا بە وێنەی ئەم نموونەیە:

هەموو چینێك لە چینەكانی بەدیهاتووان و تاقمەكانی بوونەوەران، هەر لە گەردیلەكانەوە تا هەسارەكان و لە مێرووەكانەوە تا ئاسمانەكان، ئەوانەی كە بە كەماڵی ملكەچی و گوێڕایەڵی: فەرمانەكانی پادشای ئەزەل و ئەبەد و، كاروبارەكانی فەرمانڕەوای زەوی و ئاسمانەكان و فەرماندەی موتڵەقی خاوەن فەرمانی "كن، فیكون"یان تێدا جێبەجێ دەكرێت.. لە هەموو یەكێك لەو چینانەدا، فەرمانگەی پەروەردگارێتی‌یەكی مەزن و، فەرمانڕەوایەتی‌یەكی زاڵ، بە چەند چینێكی جۆراوجۆر و چەند تاقمێكی جیاجیای بچووك و گەورە و جوزئی و كوللی دەبینرێت، كە هەریەكەیان ڕووی لەوی ترە.

جا بۆ ئەوەی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = لە ڕێی بینینی ئەنجامدانی ئەركی بەندایەتی‌یە جۆراوجۆرەكانی هەموو چینەكانەوە، لە گشت ئامانجە بەرزە خوایی‌یەكان و ئەنجامە مەزنەكانی ناو گەردوون تێ بگات..

هەروەها بۆ ئەوەی بە بینینی دەستەڵاتداریی پەروەردگارێتیی مەزنی خوای گەورە و سامو شكۆی فەرمانڕەوایەتی‌یە خاوەن عیززەتەكەی پەی بەو شتانە ببات كە مایەی ڕەزامەندیی ئەو خاوەن مەزنی و گەورەیی‌یەن..

هەروەها بۆ ئەوەی ببێت بە بانگەوازكاری خەڵكی بۆ لای خوای گەورە..

ئەوا دەبێ بە ناو سەرتاسەری ئەو چین و فەرمانگانەدا بڕوات تا دەگاتە عەرشی ئەعظەم، كە ناونیشانی فەرمانگە مەزنەكەی خواوەندە و، دەبێ بڕواتە "قاب قوسین" واتە بچێتە مەقامێك لە نێوان "ئیمكان و وجوب"دا كە بە: "قاب قوسین" ئاماژەی بۆ كراوە و، موقابەلەی زاتی جوان و شكۆمەندی خوای گەورە بكات.

جا حەقیقەتی میعراج بریتی‌یە لەم ڕۆشتن و گەشت و موقابەلەیە!

ئنجا هەروەك هەموو مرۆڤێك لە ڕێی "ژیری"یەوە بە خێرایی ئەندێشە دەگەڕێت و.. هەموو وەلی‌یەكیش بە "دڵ" بە خێرایی هەورەبرووسكە جموجووڵی خۆی هەیە و.. هەموو مەلائیكەتێك لە "جەستە نوورانی"یەكەی‌دا بە خێرایی ڕۆح لە عەرشەوە بۆ فەرش و لە فەرشەوە بۆ عەرش دێت و دەڕوات و.. ئەهلی بەهەشتیش

به خێرایی بوراق لە مەیدانی حەشرەوە بۆ بەهەشت و بەرەو مەودایەکی دووری زیاتر لە پێنج‌سەد ساڵ، بەرز دەبنەوە..

بە هەمان جۆر، جەستە و لەش و لاری حەزرەتی محمدیش = صلی الله علیه وسلم = کە گەنجینەی ئامێرە بەرزەکانی و خولگەی چەندین کارمەندیی لەسنووربەدەری ڕۆحە بەرزەکەیەتی. بێ هیچ گومانێك، هاوگەشتی ئەو ڕۆحە محمدی‌یە دەبێت کە یەك پارچە نوورە و، لە توانا و لێهاتنی نووردایە و، ئنجا لە دڵی ئەولیاکان نیان‌تر و، لە ڕۆحی مردووان ناسك‌تر و، لە لەش و لاری مەلائیکەتانیش تەنك‌ترە و، لە جەستەی ئەستێرەیی و تەنی میسالیش گەلێ ناسك و نیان‌ترە.. بێ هیچ گومانێك، ئەو جەستەیە هاوگەشتی ئەم ڕۆحە دەبێت و لەگەڵ ئەو لەو میعراجەدا بۆ عەرشی ئەعظەم سەر دەخرێت و بەرز دەبێتەوە!

با ئێستاش سەیرێکی ئەو مولحیدە بکەین کە لە مەقامی گوێ‌بیست‌دا دانیشتووە.

وا بە دڵدا دێت کە ئەو مولحیدە لە دڵی خۆی‌دا دەڵێت:

من نە ئیمانم بە خوا هەیە و نە پێغەمبەریش دەناسم، ئیتر چۆن باوەڕ بە میعراج بکەم؟

ئێمەش پێی دەڵێین:

مادەم لە ڕاستی‌دا ئەم بوونەوەرانە هەن و، چەندین کار و بەدیهێنانیان تێدا دەبینرێت..

مادەم کاری ڕێك‌وپێك بێ بکەر و، کتێبی ڕەوان بێ نووسەر و، نەخش و نیگاری ناوازەش بێ وێنەکێش نەبووە و نابێت..

ئەوا دەبێ ئەم کارە سەرانسەر حیکمەتانەی کە هەموو شوێنێکی بوونەوەرانیان گرتووەتەوە: بکەرێکیان هەبێت و، ئەم نەخش و نیگارە ناوازە و نامیلکە ڕەوانانەش کە گۆی زەوی‌یان پڕ کردووە و لە هەموو وەرزێك‌دا نوێ دەبنەوە، دەبێ نیگارکێش و نووسەرێکیان ببێت.

ئنجا لەبەر ئەوەی کە بوونی دوو فەرمانڕەوا لە هەر شتێکدا ڕێسای ئەو شتە تێك دەدات و.. لە لایەکی تریشەوە ئێمە کە چاو دەگێڕین ڕێسا و ڕێکوپێکیی تەواو لە هەموو شتێکدا دەبینین، هەر لە باڵی مێشەوە تا دەگاتە چراکانی ئاسمان..

ئەوا دەبێ ئەو فەرمانڕەوایە "تاك" و "تەنیا" بێت. چونکە سنعەت و حیکمەت لە هەموو بەدیهاتووانّدا هێندە ورد و ناوازەن کە دەبێ سنعەتکارەکەیان خاوەنی توانستێکی ڕەها بێتو توانای بەسەر هەموو شتێکدا هەبێ و لە هەموو شتێکدا زانا بێت. چونکە ئەگەر یەك فەرمانڕەوای تاك و تەنیا نەبوایە ئەوا پێویست دەبوو بە ئەندازەی ژمارەی بوونەوەران خوای جۆراوجۆر ببوایە و، ئەو کاتەش هەموو یەکێك لەو خوایانە لە یەك دەچوون و دژی یەکتریش دەبوون! دیارە لە حاڵێکی وادا تێکنەچوونی ئەو ڕێسایە مەحاڵێکی ئەندەر هەزار مەحاڵ دەبێت!!

پاشان لەبەر ئەوەی چینەکانی ئەم بوونەوەرانە = وەك بە ڕوونی لە بەرچاودایە = هەزار جار زیاتر لە (سوپای ڕێکخراو) ڕێکوپێکی و گوێڕایەڵی دەردەخەن.. ئەوەتا هەریەك لە جموجووڵەکانی ئەستێرەکان و خۆر و مانگ تا دەگاتە ڕێکوپێکیی گوڵی چوالە، لەو نیشانە و مەدالیایانەدا کە خاوەن توانستی ئەزەلی پێی بەخشیون و ئەو بەرگە جوانانەش کە ئەو لەبەری کردوون و لەو جموجووڵ و کارانەشدا کە بۆی دەستنیشان کردوون، هێندە ڕێکوپێکیی ناوازە و کامڵ دەردەخەن کە هەزار جار لە سەرووی ئەو ڕێسا و گوێڕایەڵییەوەیە سوپا ئەنجامی دەدات.. لەبەر ئەوە، ئەم بوونەوەرانە = بە حەتمی = خاوەنێکی حەکیمی خاوەن دانستی ڕەهایان هەیە کە لە پشت پەردەی غەیبەوەیە و، بەدیهاتووانیش چاوەڕوانی فەرمانەکانی ئەون تاکو لە خۆیاندا جێبەجێیان بکەن.

ئنجا مادەم ئەو خاوەن دانستە ڕەهایە، بە شایەتیی هەموو کاروبارە پڕ لە حیکمەتەکانی و بەو ئاسەوارە مەزنانەش کە دەریاندەخات، پادشایەکی شکۆمەندە و..

بەو چاکە و نیعمەتانەش کە دەیانبەخشێت، پەروەردگارێکی خاوەن میهرەبانیی فراوانە و..

بەو دروست کراوە ناوازانەش کە پێش چاوی خستوون، دروستکەر و داهێنکارێکی وایە کە سنعەتی خۆی گەلێ خۆش دەوێت و..

بەو ئارایشتە جوان و سنعەتە ناوازانەی کە لە هەموو لایەکدا بلاوی کردوونەتەوە، دەردەکەوێت کە: بەدیهێنەرێکی دانایە، دەیەوێت هەستی سەرسوورمان لای خاوەن هەستو شعوورەکان بورووژێنێت و سەرنجی پێ جوانبوونی بەدیهاتووانی لە لایەن ئەوانەوە پێ ڕابکێشێت و..

ئنجا لەو جوانی‌یە دلگیر و بێ‌وێنەیەوە، کە لە بەدیهێنانی جیهاندا بە ناوازەیی پێش چاوی خستووە، دەردەکەوێت کە: دەیەوێت بەدیهاتووە خاوەن هەست و شعوورەکانی تێ بگەیەنێت کە: مەبەستی لەم ئارایشتانە چی‌یە و؟ بوونەوەران لەکوێوە هاتوون و؟ بۆ کوێ دەڕۆن؟

مادەم ئەو فەرمانڕەوا خاوەن حیکمەت و کردگارە زانایە، ئاوەهایە .. ئەوا بێ هیچ گومانێك پەروەردگاریێتی‌یە مەزنەکەی خۆی دەردەخات و ئاشکرای دەکات..

ئنجا لەبەر ئەوەی بە: دەرخستنی ئاسەوارەکانی لوتف و میهرەبانی و بلاوکردنەوەی سنعەتە ناوازەکانی، دەیەوێت خۆی بناسێنێت و لای خاوەن هەستان خۆی خۆشەویست بکات، ئەوا بێ گومان، بەهۆی ڕاگەیەنەرێکی ئەمینەوە، ئەو داواکاری‌یانە ڕادەگەیەنێت کە لە خاوەن هەستانی دەوێت و، هەر لەم ڕێیەوە ئەو شتانەشیان بۆ ڕوون دەکاتەوە کە مایەی ڕەزامەندیی ئەون. کەواتە بە حەتمی لە نێوان خاوەن هەستەکاندا یەکێك دەستنیشان دەکات کە پەروەردگاریێتی‌یەکەی خۆی لە ڕێی ئەوەوە دەربخات و.. بانگەوازکارێك لە نێوان ئەواندا هەلدەبژێرێت تاکو بە نزیکیی خۆی بەهرەمەندی بکات و هەوالی بەدیهاتووە خۆشەویستەکانی خۆیشی لەو ڕێیەوە ڕابگەیەنێت و.. مامۆستایەك دادەنێت کە خاوەن هەستەکان لە ئامانجە بەرزەکانی خواوەند شارەزا بکات و، لەم ڕێیەوە کەمالاتی خۆی دەربخات و.. ڕابەرێك دادەنێت کە خەلکی شارەزای واتا و ناوەرۆکی بوونەوەران بکات تاکو ئەو مەتەلەی کە لەم گەردوونەدا ایناوە، بە گرێ کوێرە و شی‌نەکراوەیی نەمێنێتەوە و، ئەو کاروبارە پەروەردگاری‌یانەش کە لەم بوونەوەرانەدا حەشاری داون، بێ واتا دەرنەچن

و.. پێشەوایەك دەستنیشان دەكات كە خەڵكی بە ئامانجەكانی خواوەند ئاشنا بكات تاكو جوانكارییەكانی سنعەتی خۆی = كە پێشچاوی خستوون = بێهوودە و بێسوود دەرنەچن و، بێ هیچ گومانێك لە نێوان ئەو خاوەن هەستانەدا یەكێكیان بۆ پلەیەكی بڵندتر لە هی هەموویان بەرز دەكاتەوە و ئنجا ئەو شتانەی تێدەگەیەنێت كە مایەی ڕەزامەندیی خۆین و، پاشان دەینێرێتەوە بۆ لای ئەوان.

مادەم "حەقیقەت" و "حیكمەت" داخوازی ئەمەن، ئەوا شایانترین و شایستەترین كەس كە بتوانێت مافی تەواو بەم كارمەندی و ئەركانە بدات: حەزرەتی محمدە، صلی الله علیه وسلم. چونكە لە ڕاستیدا بە تەواوترین شێوە ئەو ئەركانەی ئەنجام دا. شایەتی ڕاست و دادگەریش لەسەر ئەمە بریتییە لەو جیهانی ئیسلامەی كە دایمەزراند و ئەو نوورە ڕووناكەی ئایینی ئیسلامیش كە ئاشكرای كرد..

لەبەر ئەمانە، دەبێ ئەم پێغەمبەرە بەڕێزەی خۆی = صلی الله علیه وسلم = ڕاستەوخۆ بەرز بكاتەوە بۆ مەقامێكی هێندە بڵند كە لە سەرووی پلەی هەموو بوونەوەران و گشت بەدیهاتووانەوە بێت، تاكو بە ئامادەبوون لە بەردەم حوزووری پەروەردگاری هەموو جیهانەكاندا بەهرەمەند ببێت. كەواتە "میعراج" ئەم حەقیقەتە دەردەخات و ڕایدەگەیەنێت.

پوختەی ئەم قسەیە: خواوەندی خاوەن دانستی ڕەها ئەم بوونەوەرە مەزنانەی ڕێكخستووە و ڕازاندوونیەتەوە تاكو ئەم چەشنە مەبەستە گەورە و ئامانجە بەرزانە دەربخات و.. ئنجا لە نێوان ئەم بوونەوەرانەشدا گرۆی مرۆڤی بەدیهێناوە كە دەتوانێت هەموو وردەكارییەكانی ئەم پەروەردگارێتییە گشتییە و سەرجەم ڕاستییەكانی ئەم خوایەتییە شكۆمەندە ببینێت.. جا بێ گومان ئەو خاوەن دانستە ڕەهایە لەگەڵ ئەم مرۆڤەدا دەدوێت و ئامانجەكانی خۆی تێدەگەیەنێت.

ئنجا لەبەر ئەوەی هەموو مرۆڤێك ناتوانێت بۆ بەرزترین مەقامی هەمەكی بەرز ببێتەوە و، بە تەواوەتی دەستبەرداری هەندەكێتی و "پلە نزمی" ببێت، ئەوا

بێ گومان ئەو ئەرکە بە هەندێك لەو کەسە تایبەتمەندانە دەسپێرێت، تاکو پەیوەندیی لەگەڵ هەردوو لادا ببێت، واتە: دەبێ مرۆڤ بێت تاکو گرۆی مرۆڤ فێر بکات و بەو ئامانجە ناوبراوانەیان ئاشنا بکات، لە هەمان کاتیشدا خاوەنی ڕۆحێکی لەوپەڕی بەرزی و بڵندیدا بێت تاکو ڕاستەوخۆ شەرەفمەندی گوفتاری خواوەند ببێت.

پاشان، لەبەر ئەوەی باشترین و گەورەترین کەس لەناو گرۆی مرۆڤدا کە ئامانجەکانی پەروەردگاری جیهانیانی ڕاگەیاندبێت و، ئەو تەلیسمەی ئاشکرا کردبێت و مەتەڵی بەدیهاتنی شی کردبێتەوە و، کاملترین کەسێك بێت کە خەڵکی بۆ لای مەزنیی لایەنە جوانەکانی پەروەردگارێتیی خوا بانگ کردبێت: حەزرەتی محمدە، صلی الله علیه وسلم.. ئەوا بێ هیچ گومانێك لە نێوان هەموو گرۆی مرۆڤدا گەشت و گەڕان و سلووکێکی تایبەتی و مەعنەویی بەرزی بۆ دەستنیشان دەکرێت کە لە جیهانی ماددیدا لە شێوەی گەشت و گوزاردا بێت و، لە پشتی چینی بوونەوەران و بەرزەخی ناوەکان و درەوشانەوەی سیفات و کارەکانەوە چەندەها پلەی یەك لە دوای یەك دەبڕێت کە بە "حەفتا هەزار پەردە" ناو دەبرێن.

"میعراج" بریتییە لەمە.

هەروەها بە خەیاڵدا دێت کە: تۆی گوێبیست لە ناخی دڵتەوە دەڵێیت:

چ واتایەك لەوەدا هەیە کە: دوای بڕینی ماوەی هەزاران ساڵ و تێپەڕبوون لە حەفتا هەزار پەردەوە ئامادەی حوزووری ئەو خواوەندە ببێت کە لەچاو هەموو شتێکی تر لە ئێمەوە نزیکترە؟ چۆن باوەڕ بەمە بکەم؟

ئێمەش دەڵێین:

خوای گەورە بۆ هەموو شتێك لە هەموو شتێك نزیکترە، بەڵام هەموو شتێك بە دووریەکی ڕەها لەو خواوەندەوە دوورن!

گریمان "خۆر" خاوەنی هەست و شعوور و گوفتار بێت، ئەوا دەتوانێت بەو ئاوێنەیەی کە لەناو دەستتدایە قسەت لەگەڵدا بکات و هەر هەڵسوکەوتێکی مەبەست بێت لە تۆدا ئەنجامی بدات. جا لە کاتێکدا کە خۆر لە بیلبیلەی

ئاوێنەئاسای چاوتەوە لێت نزیکترە، کەچی هەر لەو کاتەدا تۆ نزیکەی چوار هەزار ساڵ ڕێ لە خۆرەوە دووریت و، هەرگیز ناتوانیت بە هیچ شێوەیەك توخنی بکەویت و لێی نزیك ببیتەوە، تەنانەت گەر بۆ مەقامی مانگیش بەرز ببیتەوە و، بڕۆیتە خاڵێکی بەرامبەری ڕاستەوخۆی خۆرەوە، هێشتا جگە لە شتێکی وەك "ئاوێنەی وێنەدەرەوەی خۆر" چیی تر دەرناکەویت و هیچی ترت دەست ناکەوێت!

خۆری ئەزەل و ئەبەدیش کە خواوەندی گەورەیە = ولله المثل الأعلى = بە هەمان جۆرە، بۆ هەموو شتێك لە هەموو شتێك نزیکترە، هەرچەندە هەموو شتێك بە چەشنێکی ڕەها لە خواوەندەوە دوورە. مەگەر کەسێك چینەکانی سەرجەمی بوونەوەران = یەك لە دوای یەك = ببڕێت و، لە "هەندەکێتی" دەرباز ببێت و بە ناو یەكبەیەکی پلە "هەمەکی‌یەکان"دا سەربکەوێت و، بە ناو هەزاران پەردەدا بڕوات و، لە یەکێکی ئەو ناوانە نزیك بێتەوە کە دەوری هەموو بوونەوەرانیان داوە.. بەم جۆرە، گەلێ پلەی زۆر و زەبەندە لە بەردەم خۆی‌دا ببڕێت، ئنجا بە جۆرێك لە جۆرەکانی "نزیکی" شەرەفمەند ببێت.

نموونەیەکی تر: هەموو تاکە سەربازێك لە کەسایەتیی مەعنەویی سەرکردەی هەرە مەزن و گشتیی سوپاوە تابڵێی دوورە و، لە ماوەیەکی یەکجار دوور و لە پشتی چەندین پەردەی مەعنەویی زۆرەوە بۆ ئەو سەرکردەیەی دەڕوانێت و، بە نموونەیەکی بچووك لە پلەی عەریفەکەی‌دا دەیبینێت..

بەڵام بۆ نزیكبوونەوەی ڕاستەقینەی لە کەسایەتیی مەعنەویی سەرکردەی مەزنەوە، دەبێ بە چەندین پلەی هەمەکیی زۆری وەك پلەی ملازم و نەقیب و ڕائید و... هتد..دا گوزەر بکات، لە کاتێك‌دا کە سەرکردەی مەزن لای ئامادەیە و لە ڕێی فەرمان و یاسا و چاودێریی دانست و زانستەکەیەوە ئەم دەبینێت و، گەر لە جیهانی مەعنا و ڕۆحیش‌دا سەرکردە بێت ئەوا بە زاتی خۆیشی ئامادەی لای ئەو سەربازە دەبێت، هەروەك بە شێوە و ڕواڵەت لە لای ئامادەیە.

لەبەر ئەوەی لە وتەی شازدەهەم‌دا = بە چەشنێکی بێ گومان = ئەم ڕاستی‌یە چەسپێنراوە، ئەوا لێرەدا بەم ئەندازە کورتە واز دەهێنین.

هەروەها دێت بە خەیاڵ‌دا کە تۆ لە ناخی دڵتەوە دەڵێیت:

من ئینکاریی بوونی "ئاسمانەکان" دەکەم و باوەڕم بە "مەلائیکەت" نییە، ئیتر چۆن باوەڕ بە گەشت و گەڕانی مرۆڤێك بە ناو ئاسمانەکاندا و دیداری لەگەڵ مەلائیکەتەکاندا، دەکەم؟

بەڵێ، تێگەیاندنی کارێك و پیشاندانی شتێك بۆ کەسێکی وەك تۆ کە پەردە بەسەر چاویدا درابێت و و ژیریشی دابەزیبێتە چاوی و جگە لە مادده چییتر نەبینێت، کارێکی گەلێ سەخت و دژوارە. بەڵام "ڕاستی" هێندە خاوێن و ڕوونە کە تەنانەت کوێرەکانیش دەیبینن. بۆیە دەڵێین:

قسەی هەموان لەوەدا یەکانگیر بووە کە بۆشایی لای سەروومان(الفضاء) پڕە لە "أثیر" چونکە ڕووناکی و، کارەبا و، گەرمی و، شلە ناسك و نیان و بە خوڕەمەکانی تری هاوچەشنیان، بەڵگەن لەسەر بوونی: "مادده"یەك کە بۆشایی پڕ کردووەتەوە.

جا هەروەك بەروبوومەکان بەڵگەی بوونی درەختەکانیانن و، گوڵەکانیش باخچەکان دەچەسپێنن و، گوڵەگەنمەکانیش بەڵگەی کێڵگەکانیانن و، ماسییەکانیش بە ڕوونی و ئاشکرا دەبن بە بەڵگە لەسەر دەریاکانیان.. ئەم ئەستێرانەش، بە زەروورەت و بەداهەت، بەڵگەن لەسەر بوونی باخچە و شوێنی سەرهەڵدان و کێڵگە و دەریاکانیان.

ئنجا مادەم جیهانی "عولْوی" بە چەند شکڵ و شێوەیەکی جۆراوجۆر بنیاتنراوە و، هەریەکەیان لە ناوەندی چەند بارودۆخێکی جیاوازدا چەندین حوکمی جیاجیا دەردەخات، ئەوا شوێنی سەرهەڵدانی ئەو حوکمانەش = کە ئاسمانەکانن = بە هەمان جۆر جیاوازن و لە یەکتری جیان، چونکە هەروەك مرۆڤ جگە لە لەشی ماددی، چەندین جۆری "بوون"ی تری مەعنەویی هەیە وەك: ژیری و، دڵ و، گیان و، ئەندێشە و، حافیظە و، غەیری ئەمانەش.. "جیهان"یش بە هەمان جۆرە، کە لە شێوەی مرۆڤێکی گەورەتردایە و، "بوونەوەران"یش = کە ئەو درەختەیە بەری مرۆڤی گرتووە = جگە لە جیهانی جیسمانی(ماددی) گەلێ جیهانی تری تێدایە. ئەمە وێڕای ئەوەی کە هەریەك لەو جیهانانە خاوەنی ئاسمانی خۆیەتی، هەر لە جیهانی زەوییەوە تا دەگاتە جیهانی بەهەشت.

سەبارەت بە مەلائیکەتیشەوە دەڵێین:

لە کاتێکدا زەوی، کە لە هەسارە مامناوەندی‌یەکانە و لەچاو ئەستێرەکانیشدا چڕ و بچووکە، پڕ بێت لە چەندین جۆری لەژمارەبەدەری "ژیان" و "هەست و شعوور" کە بەنرخترین و درەخشانترین بوونەوەرن.. ئایا دەبێ سەبارەت بە ژیان و هەست و شعوورەوە ئاسمانەکان چۆن بن؟ کە بریتین لە چەند دەریایەکی فراوان بۆ مەلە تێداکردنی ئەو ئەستێرانەی کە وەك باڵەخانەی ڕازاوە و کۆشك و تەلاری گەردنکەش وان لەچاو ئەو زەوی‌یەی کە وەك ماڵێکی تاریکی بچووك وایە؟

کەواتە ئاسمانەکان چەندین ڕەگەزی جۆراوجۆری لەژمارەبەدەریان لە خاوەن هەست و خاوەن ژیانەکان تێدایە، کە مەلائیکەت و ڕۆحانی‌یانن.

جا لەبەر ئەوەی لە تەفسیرەکەماندا کە ناوی: "إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز"ە، لە دەمی تەفسیرکردنی ئایەتی: (**ثُمّ اسْتَوى اِلى السَّماءِ فَسَوّاهُنَّ سَبْعَ سَموات**) (البقرة:٢٩)دا بە چەشنێکی بێ‌گومان "بوون" و "فرەیی"ی ئاسمانەکانمان چەسپاندووە و، لە وتەی بیست‌ونۆهەمیشدا بە جۆرێك کە گومان توخنی نەکەوێت بوونی مەلائیکەتمان چەسپاند، ئەوا لێرەدا بە کورتی لەم باسە دواین و درێژەپێدانیان بەو دوو پەیامە دەسپێرین.

بە کورتی: "بوون"ی ئاسمانەکان کە لە "أثير" دروست کراون و ڕێچکە و مەساری: کارەبا و، ڕووناکی و، گەرمی و، جازیبییەت و، شلە ناسك و نیانە بە خورەمەکانی تری هاوچەشنیانن و، لەبار و شیاون بۆ جموجووڵی ئەستێرەکان و هەسارە گەڕۆکەکان، وەك فەرموودەی پیرۆز بە: "السماءُ موجٌ مكفوفٌ"[1] ئاماژەی بۆ کردووە.. ئەم ئاسمانانە هەر لە ڕێی کاکێشانەوە (کە بە گەلەستێرەی ئاسمان ناو دەبرێت) تا دەگاتە نزیکترین هەسارە لێمانەوە، چەند بارودۆخێکی جیاجیا و چەند شکڵ و شێوەیەکی جۆراوجۆریان لە حەوت چین(طبقة)دا لەخۆ گرتووە کە هەر یەکەیان لە حوکمی بنمیچێکدایە بۆ جیهانێکی تر، هەر لە جیهانی زەوی‌یەوە تا جیهانی بەرزەخ و جیهانی میسال و تا جیهانی دواڕۆژ.. حیکمەت و مەنتیقی ژیری داخوازی ئەمەن.

هەروەها دێت بە خەیاڵدا کە تۆی مولحید دەڵێیت:

ئێمە گەلـێ بە سەختی دەتوانین بە فڕۆکە بۆ بەرزاییەکان سەربکەوین و زۆر بە گرانی دەگەینە ماوەی چەند کیلۆمەترێك، ئایا چۆن دەگونجێ مرۆڤێك هەر بە جەستەی خۆی لە چەند خولەکێكدا ماوەی هەزاران ساڵ ببڕێت و پاشان بگەڕێتەوە بۆ شوێنی خۆی؟!

ئێمەش دەڵێین:

تەنێکی قورسی وەك گۆی زەوی، بەپێی ئەو زانیارییانەی بە دەستتان هێناوە، لە بزووتنە ساڵانەکەیدا و لە ماوەی یەك خولەكدا قۆناغێك دەبڕێت کە نزیکەی سەد و هەشتا و هەشت سەعات ڕێیە، واتە زەوی لە یەك ساڵدا ماوەی بیستوپێنج هەزار ساڵ دەبڕێت..

جا ئەو خاوەن توانا شکۆمەندەی کە بەم جموجووڵ و بزووتنە ڕێكوپێك و وردانە ئەم زەوییە زەبەلاحە بەڕێ دەخات و دەیجووڵێنێت.. ئایا ناتوانێت مرۆڤێك بۆ عەرش ببات؟.. ئایا ئەو دانستەی کە بە یاسایەکی پەروەردگاری = کە ناوی جازیبییەتی خۆری لـێ نراوە = و بە وێنەی موریدی تەریقەتی مەولەوی ئەم زەوییە قورسە دەخاتە گەڕ، ئایا ناتوانێت بە جازیبەی سۆز و میهری خواوەندی میهرەبان و کێشبوونی خۆشەویستیی نووری ئاسمانەکان و زەوی، بە وێنەی هەورەتریشقە، جەستەی مرۆڤێك ببات بۆ عەرشی خواوەندی میهرەبان؟

هەروەها دێت بە خەیاڵدا کە تۆ دەڵێیت:

وا دابنێ دەتوانێت سەربکەوێت و بۆ ئاسمان بەرز ببێتەوە.. بەڵام ئایا بۆچی بەرز دەکرێتەوە و چ پێویستییەك بەم بەرزبوونەوەیە هەیە؟ ئایا هێندەی سەروزیاد نەبوو کە وەك ئەولیا پیاوچاکەکان تەنها بە "دڵ" و "گیان" بەرز ببوایەتەوە؟

ئێمەش دەڵێین:

مادەم کردگاری مەزن ویستوویەتی نیشانە مەزنەکانی لەناو مولك و مەلەکووتی خۆیدا پێشچاوی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = بخات و سەرچاوە و کارگەکانی ئەم جیهانە و، ئەنجامە قیامەتییەکانی کردەوەکانی مرۆڤیشی پیشان بدات.. ئەوا بێ هیچ گومانێك لەگەڵ زاتی ئەو پێغەمبەرەدا

= صلى الله عليه وسلم = هەستی بینینەکەشی دەبات کە لە حوکمی کلیلی جیهانی بینراواندایە و، هەستی بیستنیشی دەکات بە هاودەم تاکو بە هۆیەوە ئاگاداری نیشانەکانی خواوەند ببێت لە جیهانی بیسراواندا، هەروەك ژیری و حیکمەت داخوازی ئەوەن کە جەستەی موبارەکیشی لەگەڵدا ببات بۆ عەرش، ئەو جەستەیەی کە لە حوکمی مەکینەی چەندین ئامێر و دەزگای ئەوتۆدایە کە کار و ئەرکە لەسنووربەدەرەکانی "گیان"ی ئەویان لەسەر بەندە. چونکە هەروەك دانستی خوای گەورە لە بەهەشتدا لەش دەکات بە هاوڕێی گیان، لەبەر ئەو ئەرکە زۆرانەی بەندایەتی کە لە ئەستۆی لەش دەنرێن و ئەو لەزەت و ئازارانەش دێنە ڕێی، ئەوا دەبێ "جەستە"ی موبارەکی ئەویش لەو گەشتەدا هاوڕێی "گیان"ی بێت. جا هەروەك لەش لەگەڵ گیاندا دەچێتە بەهەشت، ئەوا کارێکی سەرتاپا حیکمەتە جەستە پیرۆزەکەشی هاودەمی ئەو زاتی محمدی‌یە بێت = صلى الله عليه وسلم = کە بۆ ئەو"سدرة المنتهى"یە بەرز کراوەتەوە کە جەستەی "جنة المأوى"یە.

هەروەها دێت بە خەیاڵدا کە تۆ دەڵێیت:

"ژیری" بڕینی ماوەیەکی هەزار ساڵیی لە چەند خولەکێکدا بەلاوە مەحاڵە.

ئێمەش دەڵێین:

جموجووڵی ئەو شتانەی کە کردگاری مەزن بەدیی‌هێناون تابڵێی لە یەکتری جیاوازە. بۆ نموونە مەودای جیاوازیی خێرایی: دەنگ و، ڕووناکی و، کارەبا و، گیان و، ئەندێشە، ئاشکرایە لامان. ئنجا وەك زانست بۆی چەسپاندووین خێرایی هەسارەکانیش هێندە جیاجیایە کە ژیری تووشی سەرسامی دەکات.

کەواتە چۆن جموجووڵی لەشی ناسك و نیانی پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = کە بەم میعراجە خێرایی بەدەست هێناوە و شوێن گیانە بەرزەکەی کەوتووە و بە ئەندازەی خێرایی گیان خێرا بووە، بە پێچەوانەی ژیری دادەنرێت؟

خۆ ئەگەر تۆ "دە" خولەك بخەویت ئەوا تووشی هێندە حاڵەت و بارودۆخی وا دەبیت کە لە ماوەی ساڵێکی حاڵی بێداریدا تووشیان نابیت، تەنانەت ئەو شتانەی کە مرۆڤ بۆ ماوەی یەك خولەك لە خەوندا دەیانبینێت و ئەو گوفتارانەش

دەیانبیستێت و دەیانلێت گەر لە جیهانی بێداری‌دا کۆبکرێنەوە پێویستیان بە ماوەی ڕۆژێك یان زیاتر دەبێت.

کەواتە دەگونجێ تەنها یەك "زەمان" سەبارەت بە دوو کەسەوە بۆ یەکێکیان لە حوکمی یەك ڕۆژدا و بۆ ئەوی تریشیان لە حوکمی ساڵێکی ڕەبەق‌دا بێت.

بە چاویلکەی ئەو نموونەیەی خوارەوە بۆ ئەم واتایە بڕوانە:

وا دابنێ "کاتژمێر"ێك هەبێت بۆ پێوانەی خێرایی جووڵەی: مرۆڤ و، گوللە و، دەنگ و، ڕووناکی و، کارەبا و، گیان و، ئەندێشە. ئەم کاتژمێر ەش چەند میلێکی بۆ کرابێت: میلێکیان سەعات بژمێرێت و، یەکێکی تریان لە بازنەیەکی شەست ئەوەندەی بازنەی میلی یەکەم‌دا خولەکەکان بژمێرێت و، میلێکی تر لە بازنەیەکی شەست هێندە لەمە فراوانتر "ثانية"کان بژمێرێت و، یەکێکی تر لە بازنەیەکی شەست ئەوەندەی ئەمە فراوانتردا "ثالثة"کان بژمێرێت.. بەم چەشنە میلەکانی ژماردنی: "رابعة" و "خامسة" و هەروەها تا دەگاتە:"عاشرة". واتە ئەو سەعاتە چەند میلێکی سەرسووڕهێنەری ببێت کە هەریەکەیان لە بازنەیەکی شەست ئەوەندە فراوانتری میلەکەی پێش خۆی‌دا بخولێتەوە.

جا ئەگەر بازنەی ئەو میلەی کە سەعات دەژمێرێت بە ئەندازەی کاتژمێر ە دەستی‌یە بچووکەکانمان بێت، دەبێ بازنەی میلی "عاشرة"ژمێر بە ئەندازەی سووڕگەی ساڵانەی زەوی یان لەوە گەورەتر بێت!

ئنجا با ئێستا وا دابنێین کە دوو کەس هەن:

یەکێکیان: سواری میلی سەعات ژمێر بووە و سەیری دەوروبەری خۆی دەکات.

ئەوی‌تریان: سواری میلی "عاشرة" ژمێر بووە و بۆ دەوروبەری خۆی دەڕوانێت.

جیاوازیی نێوان ئەو شتانەی کە ئەم دوو کەسە لە یەك "زەمان"دا دەیانبینن بە ڕێژەی جیاوازیی کاتژمێر ە دەستی‌یەکانمان و سووڕگەی ساڵانەی زەوی‌یە! واتە جیاوازی‌یان یەکجار زۆر دەبێت.

جا ئەو حوكمەی بۆ جوولە هەیە بۆ زەمانیش هەیە. چونكە لە كاتێكدا كە ئێمە لە ماوەی یەك كاتژمێر دا بە ئەندازەی ئەو شتانە دەبینین كە سواربووە خاوەن هەستەكەی میلی سەعاتژمێرەكە بینیوونی و حەقیقەتی تەمەنیشی هەر بە هەمان ئەندازەیە، پێغەمبەری مەزنیش = صلی الله علیه وسلم = بە وێنەی سواربووی میلی "عاشیرە" ژمێرەكە لە هەمان كاتی سەعاتە دیاریكراوەكەدا سواری بوراقی تەوفیقی خوایی دەبێت و، وەك بەرق هەموو بازنەكانی "مومكینات"(بەدیهاتووان) دەبڕێت و، نیشانەكانی مولك و مەلەكووت دەبینێت و، بۆ خالی بازنەی "وجووب" بەرز دەبێتەوە و، بە دیدار و گوفتار و بینینی جوانیی خواوەند شەرەفمەند و بەهرەوەر دەبێت و، پەیمان و فەرمانی خوای گەورە بۆ ئەنجامدانی ئەركێك وەردەگرێت و، پاشان دەگەڕێتەوە.. هەروەك گەڕایەوە و لە ڕاستی و واقیعیشدا هەروا بووە و ڕووی داوە.

هەروەها دێت بە خەیاڵدا كە ئێوە دەڵێن:

بەڵێ دروستە و لەوانەیە ڕوو بدات، بەڵام هەر شتێك بگونجێ ڕوو بدات مەرج نیيە لە ڕاستی و واقیعدا ڕوو بدات و بێتە دی! كەواتە چۆن دەكرێت حوكم بەسەر شتێكدا دەربكرێت كە وێنەی نەبێت، تەنها بە گریمانی ئەوەی كە دەگونجێ ڕوو بدات؟

ئێمەش دەڵێین:

هاووێنەی میعراج ئەوەندە زۆرە لە ژمارە نایەت، ئەوەتا بۆ نموونە هەموو كەسێك = كە توانای ڕوانینی هەبێت = لە ماوەی یەك چركەدا ڕوانینی خۆی لە زەوی‌یەوە بۆ هەسارەی "نیبتۆن" بەرز دەكاتەوە و..

هەموو زانایەكیش بە ژیری‌یەكەی سواری یاساكانی گەردووناسی دەبێت و لە ماوەی یەك خولەكدا دەگاتە ئەولای هەسارە و ئەستێرەكانەوە و..

هەموو ئیمانداریێكیش بیری خۆی سواری هەڵسوكەوت و ڕوكنەكانی نوێژ دەكات و، بوونەوەران لە پشتی خۆیەوە بەجێ دەهێڵێت و، بە شێوە میعراجێك دەڕواتە حوزووری خوای گەورە..

هەموو خاوەن دڵ و وەلیەکی کامڵیش دەتوانێت لە ماوەی چل ڕۆژدا، بە سەیر و سلووك، بە عەرش و ناو بازنەی سیفەت و ناوەکاندا بڕوات و تێپەڕ ببێت. تەنانەت شێخی گەیلانی و ئیمامی ڕەببانی و گەورە ئەولیاکانی هاوچەشنیان = خوایان لـێ ڕازی بێت = لە ماوەی یەك خولەكدا بەرزبوونەوەی ڕۆحیيان بەرەو عەرش بەدەست هێناوە، هەروەك بە چەندین ڕیوایەتی ڕاست ئەم هەواڵە ڕادەگەیەنن..

هەروەها مەلائیکەتانیش، کە چەند لەشێکی نوورانین، لە کاتێکی یەکجار کەمدا لە عەرشەوە بۆ فەرش و لە فەرشەوە بۆ عەرش دێن و دەڕۆن و..

ئەهلی بەهەشتیش، لە ماوەیەکی گەلـێ کورتدا، لە مەیدانی مەحشەرەوە بۆ باخچەکانی بەهەشت، سەردەکەون.

ئەم ئەندازەیە لەم نموونە زۆرانە، بە چەشنێکی بێ گومان، دەری‌دەخەن کە: پادشای گشت ئەولیا و پێغەمبەران، علیهم السلام و، پێشەوای هەموو ئیمانداران و، سەرداری سەرجەمی ئەهلی بەهەشت و، وەرگیراوی سەرانسەری مەلائیکەتان، کە ئەو پێغەمبەرە خۆشەویست و بەڕێزەیە = صلى الله عليه وسلم = بێ هیچ گومانێك بەو میعراجەدا سەردەکەوێت کە خولگەی سەیر و سلووکی ئەوە بۆ لای خوای گەورە، بە چەشنێك کە شایانی پلەی بەرزی ئەو بێت.

حیکمەت هەر ئەمەیە و، بەلای ژیری‌یەوە تابڵێی ڕەوایە و، بێ هیچ گومانێکیش لە ڕاستی و واقیعدا ڕووی داوە.

---

[1] جزء من حديث أخرجه الإمام أحمد في مسنده (٢/٣٧٠) والترمذي برقم (٣٢٩٨) وفي تحفة الأحوذي برقم (٣٣٥٢) وقال: هذا حديث غريب من هذا الوجه. وعزاه صاحب التحفة لأحمد وابن أبي حاتم والبزار وفي مجمع الزوائد (٨/١٣٢) جزء من حديث رواه الطبراني في الأوسط، وفيه أبو جعفر الرازي وثقه حاتم وغيره وضعفه النسائي وغيره، وبقية رجاله ثقات. وانظر فيه كذلك (٧/١٢١) وتفسير ابن كثير = سورة الحديد. (وەرگێڕ = لە چاپە عەرەبی‌یەکەوە)

بناغەی سێهەم

حیکمەتی میعراج چییە؟

وەڵام:

حیکمەتی میعراج هێندە بەرزە کە "بیر"ی مرۆڤ لە پەیپێبردنیدا دەستەوسانە و.. ئەوەندەش قووڵە کە پێی ناگات و.. هێندەش ورد و نیانە کە "ژیری" بە تەنها خۆی ناتوانێت بیبینێت..

بەڵام هەرچەند هەستکردن و پەیبردنی تەواوەتی بە ڕاستییەکانی ئەم حیکمەتە لە توانادا نییە، لەگەڵ ئەوەشدا دەگونجێ لە ڕێی چەند ئاماژەیەکەوە بوونی ئەو حیکمەتە بزانرێت، ئەویش بەم جۆرەی خوارەوە:

بەدیهێنەری بوونەوەران و پەروەردگاری سەرجەمی جیهانەکان بۆ ئەوەی نووری "تاکی" و درەوشانەوەی "تەنیایی"ی خۆی لەناو چینەکانی بوونەوەراندا دەربخات، یەك کەسی خاوەن تایبەتکاری و دیار هەڵدەبژێرێت، لە ڕێی "میعراج"ێکەوە کە وەك تاڵە دەزوویەکی پەیوەندیدەر وایە لە نێوان ئەوپەڕی چینەکانی "زۆری"ی بوونەوەرانەوە هەتا دەگاتە سەرەتای "تاکی"ی خاوەند. بەم کارەش ئەو تەنیا کەسە هەڵبژاردەیە دەگەیەنێتە ئەو پلەیەی کە وەك نوێنەرێکی سەرجەمی بەدیهاتووان خوای گەورە گوفتاری خۆی ئاراستە بکات و، بە وێنەی نمایندەی گشت خاوەن هەستانیش ئامانجە خواییەکانی فێر بکات و پاشان بیکات بە مامۆستای ئەوان و لە ڕێی ئەم نوێنەرەوە ئەوانیش فێر بکات، تاکو لە لایەکەوە ئەو بەدیهێنەرە هەر بۆ خۆی جوانیی سەنعەت و کەماڵی پەروەردگارێتییەکەی لە ئاوێنەی بەدیهاتووانیدا ببینێت و، لە لایەکی تریشەوە شوێنەوارەکانی ئەو جوانی و کەماڵە پێشچاوی غەیری خۆیشی بخات تا ئەوانیش ببینن.

چونکە مادەم خواوەندی پەروەردگاری هەموو جیهانەکان، بە شایەتیی ئاسەوار و بەدیهاتووەکانی، خاوەنی "جوانی" و "کەماڵ"ی ڕەهایە و، جوانی و کەماڵیش لە خۆیاندا دوو شتی خۆشەویستن، ئەوا = بێ هیچ گومانێك = خاوەنی ئەو جوانی و کەماڵە، لەڕادەبەدەر جوانی و کەماڵی خۆی خۆش دەوێت و، بە

چەند شێوە و جۆرێکی زۆر و زەبەندەش ئەو خۆشەویستی‌یەی بۆ جوانی و کەماڵەکەی لەناو بەدیهاتووانی‌دا دەردەخات و، لەم ڕێیەوە بەدیهاتووانی خۆیشی خۆش دەوێت، چونکە ئاسەواری جوانی و کەماڵی خۆی لەواندا دەبینێت..

پاشان لەبەر ئەوەی: لە نێوان بەدیهاتووانی‌دا زیندەوەرانی لە هەموان خۆشتر دەوێت و پلەی بەرزتری پێ‌داون و.. لە نێوان زیندەوەرانیش‌دا خاوەن هەستانی پتر خۆش دەوێت و پلەی بەرزتری پێ ڕەوا بینیون و.. لە ڕووی جەمبوونی گشت توانا و لێهاتنەکانەوە خۆشەویست‌ترینی خاوەن هەستانیش لە نێوان گرۆی مرۆڤدایە.. ئەوا خۆشەویست‌ترین مرۆڤ بەلایەوە: ئەو کەسەیە کە سەرجەمی توانا و لێهاتنەکانی بە تەواوی بەرجەستە بوون و، نموونەکانی ئەو کەمالاتانەی خواوەندیشی بە تەواوەتی دەرخستووە کە بەسەر بەدیهاتووانیەوە دەدرەوشێنەوە.

جا بۆ ئەوەی بەدیهێنەری بوونەوەران گشت جۆرەکانی درەوشانەوەی ئەو خۆشەویستی‌یەی بۆ جوانی و کەماڵی خۆی کە لە هەموو بوونەوەران‌دا دەردەکەون، لە هەموو ئاوێنە و خاڵێك‌دا ببینێت و.. هەروەها بۆ ئەوەش کە بەهۆی نهێنیی "ئەحەدییەت"ەوە هەموو جۆرەکانی جوانیی خۆی دەربخات، ئەوا بۆ ئەم مەبەستە، کەسێکی ئەوتۆی هەڵبژاردووە کە بەروبوومی ڕووناکی درەختی بەدیهاتووانە و "دڵ"یشی لە حوکمی ناوکێکی وەهادایە کە دەتوانێت پەی بە سەرانسەری ڕاستی‌یەکانی ئەو درەختە سەرەکی‌یە ببات و بیانقۆزێتەوە.. بەڵێ، ئەو کەسەی لە ڕێی میعراجێکەوە هەڵبژاردووە کە بە وێنەی تاڵە دەزوویەکی پەیوەندی‌دەری نوورانی وایە لە نێوان ناوك و درەختەکەدا، واتە لە سەرەتاوە تا کۆتایی. بەم کارەش "خۆش‌ویستراوی"ی ئەو تاکە کەسە هەڵکەوتووەی لە بەردەم بوونەوەراندا ئاشکرا کردووە و، بەم میعراجە بۆ مەقامی حوزووری خۆی سەری‌خستووە و، بە بینینی جوانیی خۆی شەرەفمەندی کردووە و، بە فەرمان‌پێ‌دانی خۆیشی ڕێزی لێ‌ناوە و، ئەرکێکی ئەوتۆی پێ سپاردووە کە ئەو حیکمەتە قودسی‌یەی لای ئەو دایناوە بە کەسانی تری غەیری ئەویشی بگەیەنێت.

وا لە ناوەندی دوو نموونەدا سەیری ئەم دانستە خوایی‌یە دەکەین:

نموونەی یەکەم: ئەوەیە کە بە درێژی لە وتەی یازدەهەمدا ڕوونمان کردووەتەوە، کە بەم جۆرەی خوارەوەیە:

ئەگەر پادشایەکی مەزن گەلێ گەنجینەی زۆری هەبێت کە پڕ بن لە چەندین جۆری لەژمارەبەدەری گەوهەری بەنرخ و ئەڵماسی بێ وێنە، ئنجا خۆیشی کارامەییەکی لەڕادەبەدەری لە سنعەتە ناوازەکاندا ببێت و شارەزاییەکی گشتگیر و فراوانیشی لە چەندەها هونەری سەرسووڕهێنی لەژمارەبەدەردا هەبێت و خاوەنی ئاگادارییەکی هەمەلایەنەی بێسنوور و زانینێکی تەواوی چەندین زانستی ناوازە بێت.. ئەوا بێگومان ئەو پادشا خاوەن هونەر و داهێنانە ناوازانە (وەك هەموو خاوەن جوانی و کەماڵێك کە حەز دەکات جوانی و کەماڵەکەی خۆی ببینێت و پیشانی غەیری خۆیشی بدات) دەیەوێت پیشانگایەکی گشتی بکاتەوە کە شتە بەنرخەکانی ناو گەنجینەکانی خۆی تێدا پێشچاو بخات، تاکو سەرنجی خەڵکی بۆ بینینی مەزنیی دەسەڵاتدارییەکەی ڕابکێشێت و، مەودای سەروەت و سامان و.. دەراسایی سنعەت و.. لایەنە سەرسووڕهێنەکانی شارەزاییە کارامەکەی خۆییان پیشان بدات، بۆ ئەوەی لە دوو ڕووەوە جوانی و کەماڵە مەعنەوییەکانی خۆی ببینێت:

ڕووی یەکەم: بە ڕوانینی وردبین و تیژی خۆی.

دووهەم: بە چاوی غەیری خۆیشی.

جا لەسەر بناغەی ئەم دانستە، ئەم پادشا مەزنە، بێ هیچ گومانێك، کۆشکێکی گەورەی فراوان و بەسام و شکۆ بنیات دەنێت و، لێهاتووانە بە چەند فەرمانگە و نهۆم ومەنزڵێکی گەورە گەورە دابەشی دەکات و، هەریەك لەو بەشانەش بە گەوهەر و مروارییی ناو گەنجینە جۆراوجۆرەکانی ئارایشت دەدات و، بە جوانترین و نیانترینی ئەو بەدیهاتووە ناوازانەی کە بە دەستی سنعەتی خۆی دایهێناون دەیانڕازێنێتەوە و، بە وردترینی وردەکارییەکانی داناییو هونەرەکانی خۆیشی ڕێکیان دەخات. ئنجا چەندین سفرە و خوانی پڕ و فراوان ڕادەخات و بۆ هەر دەستە و تاقمێك ئەو خواردەمەنییە دادەنێت کە شیاوی بێت و لەگەڵیدا بگونجێت. بەمەش میوانداریەکی گشتی و سەخاوەتمەندانەی

ئەوتۆ ئامادە دەکات کە پڕ بێت لە هەموو جۆرێکی نیعمەتەکانی و گشت خواردەمەنی‌یە بەتام و لەزەتە هەمەچەشنەکان.

پاشان بانگهێشتی هەموو ڕەعییەت و دانیشتووانی وڵاتەکەی دەکات بۆ ئامادەبوونی ئەم میوانداری‌یە سەخاوەتمەندانەیە و بینینی کەماڵاتە ناوازەکانی، ئنجا یەکێکیان بە نێرراوی نێوان خۆی و ئەوان هەڵدەبژێرێت و بۆ لای خۆی بانگی دەکات و، بە ناو هەموو چینەکاندا = هەر لە نزمترینەوە تا بەرزترینیان = دەیبات و، فەرمانگە لە دوای فەرمانگە و چین لەسەر چین دەیگێڕێت و، یەك‌بەیەکی کارگەکانی ئەو سنعەتە ناوازانە و گەنجینەکانی ئەو داهاتانەشی پیشان دەدات کە لە چینەکانی خوارەوە دێن، هەتا دەیگەیەنێتە فەرمانگە تایبەتی‌یەکەی خۆی و، لەوێ بە وەرگرتنی لە حوزووری خۆی‌دا شەرەفمەندی دەکات و ، زاتی پیرۆزی خۆیشی = کە ئەسڵ و بناغەی هەموو کەماڵاتێکە = پیشان دەدات. ئیتر لەوێ کەماڵاتە زاتی‌یەکانی خۆی تێدەگەیەنێت و بۆ ڕاستی‌یەکانی ئەو کۆشکەش ڕێنمایی دەکات و، ئەرکی ڕابەرایەتی و ڕێ‌پیشاندەریی دەخاتە ئەستۆ بۆ سەیرکەرانی پیشانگاکەی و، دەینێرێت بۆ لایان تاکو لە ڕێی نەخش‌ونیگار و لایەنە سەرسووڕهێنەکانی سنعەتی ئەو کۆشکەوە سنعەتکار و بنیاتنەری کۆشکەکە بەو خەڵکە بناسێنێت و، هێماکانی ناو نەخش و نیگارەکان و ئاماژەکانی ناو ئەو سنعەتانەیان تێبگەیەنێت و، ئامادەبووانی ناو کۆشك شارەزا بکات لەوەی کە ئایا ئەم ئارایشتە ڕێك و نەخش و نیگارە هاوسەنگانە چین‌و چۆن دەبن بە بەڵگەی کەماڵات و داهێنانە ناوازەکانی خاوەنی کۆشك؟ هەروەها بۆ ئەوەی شارەزای داب و ڕەویەی هاتوچۆ و سەیرکردنی ناو کۆشکیان بکات و ئادابی ئامادەبوونیشیان لە بەردەم پادشای مەزن‌دا تێبگەیەنێت کە بە چاو نابینرێت.. هەموو ئەم کارانە بەپێی داخوازی و ڕەزامەندیی پادشا ئەنجام بدات.

بە وێنەی ئەم نموونەیە: کردگاری مەزنیش، کە پادشای ئەزەل و ئەبەدە = ولله المثل الأعلى= ویستوویەتی: "جوانی" و "کەماڵ"ی ڕەهای خۆی ببینێت و پیشانی غەیری خۆیشی بدات. بۆ ئەم مەبەستەش، کۆشکی جیهانی بە ناوازەترین شێوەی ئەوتۆ بنیات ناوە، کە هەموو بوونەوەرێکی ناو کۆشك بە چەندین زمانی زۆر

باسی کەمالاتی ئەو دەکەن و بە چەندەها ئاماژەی جۆراوجۆریش دەبن بە ڕێنما و بەڵگە لەسەر جوانی‌یەکانی، بە ڕادەیەك کە بوونەوەران = بە هەموو یەکێکیان = دەری‌دەخەن: چەندین گەنجینەی مەعنەوی لە ناوەندی هەموو یەکێك لە ناوە جوانەکانی خوای گەورەدا حەشار دراون و، لە نێوان هەموو ناونیشانێکی خاوێنی ئەویش‌دا چەندین لایەنی نەرم و نیان داپۆشراون. تەنانەت ئەم بەڵگە و ڕێنمایی‌یەی بوونەوەران لەسەر ئەم ڕاستی‌یە هێندە ڕوون و ئاشکرایە کە هێشتا سەرجەمی هونەر و زانستەکانی مرۆڤ، بە هەموو یاسا و دەستوورەکانیانەوە، هەر لە سەردەمی حەزرەتی ئادەمەوە = درووودی لەسەر بێت = تا ئێستا، نەیانتوانیوە بگەنە سەرجەمی ئەو بەڵگە ناوازانەی کە لە کتێبی گەردوون‌دان، لە کاتێك‌دا کە ئەو کتێبە هێشتا یەك لەسەر دەی واتاکانی ناوە جوانەکان و کەمالاتە خوایی‌یەکانی دەرنەبڕیوە!

جا "حیکمەت"ی ئەو کردگارە شکۆمەندە خاوەن جوانی و کەماڵەی کە ئەم کۆشکە ناوازەیەی بە وێنەی پیشانگایەك بنیات‌ناوە بۆ بینین و پیشاندانی جوانی و کەماڵی مەعنەویی خۆی، داخوازی ئەوەیە کە: یەکێك لە خاوەن هەستانی زەوی لە واتای نیشانەکانی ئەو کۆشکە تێ‌بگەیەنێت تاکو واتاکانی بێ‌هوودە و بێ‌سوود دەرنەچن و، بۆ جیهانە بەرزەکان سەری بخات کە سەرچاوەی لایەنە سەرسووڕهێنەرەکان و گەنجینەی داهاتەکانی ئەو کۆشکەن، ئنجا بۆ پلەیەکی هێندە بڵند بەرزی بکاتەوە کە لە سەرووی هەموو بوونەوەرانیەوە بێت و، بە نزیك‌خستنەوەشی لە حوزووری خۆی شەرەفمەندی بکات و، بە جیهانەکانی دوارۆژدا بیگێڕێت و، چەند کارمەندی و ئەرکێکی گرنگی پێ‌بسپێرێت تاکو ببێت بە: مامۆستای سەرتاسەری بەندەکانی و.. بۆ لای پادشایەتیی پەروەردگاریێتی‌یەکەی خۆی بانگیان بکات و.. ئەو کارمەندی و ئەرکانەی پێ ڕابگەیەنێت کە مایەی ڕەزامەندیی خوایەتیی ئەون و.. ئایەتە تەکوینی‌یەکانی ئەم کۆشکەیان بۆ تەفسیر بکات..

بەڵێ، ئەمانە و کارمەندی‌یەکانی تری هاوچەشنی ئەمانەی پێ بسپێرێت، تاکو خوای گەورە لە ڕێ‌یانەوە فەزڵ و پایەبەرزیی ئەم هەڵبژاردەیە بۆ هەموو جیهانەکانی دەربخات و، بە مەدالیای ئەو موعجیزاتانەش کە بە بەرۆکی‌دا هەڵی‌واسیون پلەی مەزنی ئەویان بۆ ئاشکرا بکات و، بە قورئانی پیرۆزیش تێیان

بگەیەنێت کە ئەم هەڵبژاردەیە چەندە ڕاگەیەنەرێکی ڕاستگۆ و تەرجومانێکی ئەمینی دەستپاکە.

بەم چەشنە، لەبەر تیشکی ڕووناکیی ئەم نموونەیەدا چەند حیکمەتێکمان لە نێوان حیکمەتە زۆرەکانی میعراجدا ڕوون کردەوە. دەبێ تۆش پاشماوەی حیکمەتەکانی تر بەم پێیە قیاس بکەیت.

نموونەی دووهەم:

ئەگەر کەسێکی "زانا" کتێبێکی خاوەن ئیعجازی ئەوتۆ دابنێت کە: هەموو لاپەڕەیەکی: ڕاستییەکانی سەد کتێبی تری تێدا کۆکرابێتەوە و، هەر دێڕێکیش: واتا ناسکەکانی سەد لاپەڕەی کتێبێکی تری لەخۆ گرتبێت و، هەموو وشەیەکیشی: ڕاستییەکانی سەد دێڕی تێدا بێت و، هەر پیتێکیشی: واتاکانی سەد وشە دەربېڕێت.. ئنجا سەرجەم واتا و ڕاستییەکانی ئەو کتێبەش ئاماژە بۆ کەمالاتی مەعنەویی دانەرە ناوازە و خاوەن ئیعجازەکەیان بکەن و ڕوویان لەو بێت..

بێگومان دانەری کتێبی ئاوا پڕ لە ئیعجاز، کتێبە ئیعجاز بەخشەکەی خۆی، بێ سوود لـێوەرگرتن، پشت گوێ ناخات و دەرگای ئەم گەنجینە نەبڕاوەیەش داناخات، تەنانەت هەر مەحاڵە بێهوودە لە کاری بخات. لەبەر ئەوە، چەند کەسێکی دیاریکراو لە واتاکانی کتێبەکـەی تێدەگـەیەنێت تـاکو ئەو کتێبە بەنرخە بە بێ سـوود نەمێنێتەوە و پشـت گوێ نەخرێت و کەمالاتە پەنهانەکانی دەربکەون و جوانییە مەعنەوییەکەشی ببینرێت، بۆ ئەوەی خەڵکی خاوەنەکەی ئەو کتێبەیان خۆش بوێت و ئەو کتێبەش خاوەنەکەی لای خەڵکی خۆشەویست بکات. واتە یەکبەیەکی واتا و ڕاستییەکانی فێری کەسێك دەکات و، وانە بە وانە و هەر لە یەکەم لاپەڕەوە تا کۆتایی کتێبەکەی بە دەرس پێدەڵێتەوە و تێیدەگەیەنێت، تا لە ئەنجامدا بڕوانامەی پێدەبەخشێت.

خواوەندی وێنەکێشی جوان و مەزنیش، بۆ ئەوەی: کەمالات و، جوانی و، ڕاستییەکانی ناوە جوان و خاوێنەکانی خۆی بە چەشنێکی ناوازەی بێوێنە دەربخات، ئەم کتێبی بوونەوەرانەی نووسیوە! ئەوەتا هەموو یەکێك لە بوونەوەران، بە چەندەها ڕووی بێسنوور و لەژمارەبەدەر، دەبن بە ڕێنما و بەڵگە

لەسەر: ناوە جوانەکان و، سیفەتە مەزنەکان و، کەمالاتە ڕەهاکانی خوای گەورە و، ئەو واتایانە دەردەبڕن!

شتێکی ئاشکرایە کە: هەر کتێبێکی ئاسایی گەر واتاکەی نەزانرێت، بێهوودە دەردەچێت و، نرخیشی بەرەو عەدەم دەکەوێتە خوار.. ئایا دەبێ کتێبێکی وەك ئەمە چۆن بێت کە هەموو پیتێکی هەزاران واتایان لەخۆ گرتووە؟ دیارە نرخ و بەهای ئەم چەشنە کتێبە هەرگیز ناگونجێت دابەزێتە خوار و بێهوودە و بێسوود لە دەست دەربچێت!

کەواتە نووسەری ئەم کتێبە خاوەن ئیعجازە، بە حەتمی کەسێك هەڵدەبژێرێت کە خاوەنی گشتیترین ڕوانین و هەست و شعوور و، کامڵترین توانا و لێهاتن بێت، تاکو ئەو کتێبەی فێر بکات و، بەپێی ئامادەیی و لێهاتنی هەر تاقم و دەستەیەك، بەشێکی واتاکانی لێ تێبگەیەنێت.

جا بۆ مەبەستی وتنەوەی وانەی ئەم چەشنە کتێبە بەو کەسە و، شارەزاکردن و تێگەیاندنی لە سەرجەمی ڕاستییەکانی، بە شێوەیەکی هەمەکی و گشتی، "حیکمەت" داخوازی ئەوەیە کە: گەشت و گەڕانێکی لەوپەڕی بەرزیدا پێ بکات. واتە: دەبێ هەر لە دوا چینی بوونەوەرە زۆرەکانەوە = کە یەکەم لاپەڕەکانی ئەم کتێبەن = تا دەگاتە فەرمانگەی ئەحەدییەت = کە دوا لاپەڕەکانیەتی = بگەڕێت و یەكبەیەکیان ببینێت.

بەم جۆرە، دەتوانیت بۆ خۆت لە سایەی ئەم نموونەیەدا، شتێك لە حیکمەتە بەرزەکانی میعراج ببینیت.

ئێستاش ئاوڕ لەو مولحیدە دەدەینەوە کە لە گۆشەی گوێبیستدا دانیشتووە و، گوێ لە دڵی ڕادەگرین با بزانین چ بارودۆخێکی لەخۆ گرتووە؟

وا بە خەیاڵدا دێت کە دڵی ئەو مرۆڤە مولحیدە بڵێت:

خەریکم چەند هەنگاوێك لەسەر ڕێگەی ئیمان دەنێم.. بەڵام سێ گرفتم هەن سەریان لێ دەرناکەم و بۆم شی ناکرێنەوە..

یەکەم: بۆچی تەنها "محمد" = صلی الله علیه وسلم = بەم میعراجە مەزنە تایبەتمەند کرا؟

دووهەم: چۆن ئەم پێغەمبەرە مەزنە = صلی الله علیه وسلم = "ناوك"ی ئەم بوونەوەرانەیە؟ ئەوەتا لە لایەكەوە دەڵێن: بوونەوەران لە نووری ئەو بەدیهێنراون و، لە هەمان كاتیشدا دەڵێن: ڕووناكترین و دواهەمین بەروبوومی بوونەوەرانە! ئەم قسەیە چی دەگەیەنێت؟

سێهەم: لە ڕوونكردنەوەكانی پێشووتاندا دەڵێن: بەرزبوونەوەی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = بۆ جیهانە بەرزەكان لەبەر بینینی كارگە سەرەكی‌یەكانی ئاسەوارەكانی ناو ئەم جیهانە و گەنجینە و عەمباری ئەنجامی ئاسەوارەكان بووە.. واتای ئەم قسەیە چی‌یە؟

گرفتی یەكەم:

وەڵام:

ئەم گرفت و ئیشكالەی یەكەمتان، بە درێژی لە هەر سی‌وسێ وتەكەی كتێبی سۆزلەر (وتەكان)دا حەل كراوە. بەڵام لێرەدا و بە پوختە پێرستێك سەبارەت بە كەماڵاتی ئەم پێغەمبەرە بەڕێزە = صلی الله علیه وسلم = و، بەڵگەكانی پێغەمبەرێتی‌یەكەی و، دەرخستنی ئەوەی كە تەنها ئەم پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = شایانی ئەم میعراجە بەرزەیە، ئاماژەیەكی پوخت پێش‌چاو دەخەین.

یەكەم: كتێبە پیرۆزەكانی وەك تەورات و ئینجیل و زەبوور، چەندین ئاماژە و مزگێنی‌یان سەبارەت بە پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = تێدایە، هەرچەندەش بە درێژایی مێژوو دەستكاری كراون. لەم چەرخەی خۆماندا زانای لێكۆڵەر: "حسین الجسر" سەد و دە مزگێنیی لەو كتێبانە دەرهێناوە و، لە كتێبەكەیدا كە ناوی: "الرسالة الحمیدیة"یە تۆماری كردوون.

دووهەم: بەپێی هەواڵی "مێژوو" هەروەها بە گەلێ ڕیوایەتی صەحیح، چەندین مزگێنیی زۆری كاهینەكان چەسپاوە. وەك ئەو دوو كاهینە بەناوبانگەی كە ناویان (شیقّ) و (سەطیح)ە و، پێش ناردنی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = مزگێنی‌یان داوە و هەواڵی هاتنی پێغەمبەری ئاخرزەمانیان ڕاگەیاندووە.

سێهەم: ئەو ڕووداوانەی لە شەوی لەدایكبوونیدا ڕوویان داوە، وەك: ڕووخانی بتەكانی ناو كەعبە و، لەتبوونی هەیوانی كیسرا و، سەدان ئیرهاص و ڕووداوی لە عادەت بەدەری تری وەك ئەمانە، كە تەواو بەناوبانگن و "كتێبەكانی مێژوو" باسیان كردوون.

چوارەم: هەڵقوڵانی ئاو لە نێوان پەنجە پیرۆزەكانی و تێراوكردنی سوپا لەو ئاوە و، تاسە و گریان وناڵەی بنەدارەكەی ناو مزگەوت و، لەتبوونی مانگ، وەك دەقی ئایەتی:(**وانْشَقَّ الْقَمَر**) دەریبڕیوە و، چەندین موعجیزەی تری وەك ئەمانە كە لە لای زانا لێكۆڵەرەكان چەسپاون و هەزار موعجیزەی وەها دەبن و، كتێبەكانی بەسەرهاتی ژیانی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = و مێژوو تۆماریان كردوون.

پێنجەم: هەموو دۆستان و دوژمنان، بە جۆرێكی بێگومان، لەوەدا یەكیان گرتووە كە: ئەو ڕەوشتە جوانانەی لە پێغەمبەردان = صلی الله علیه وسلم = لە بەرزترین پلەدان و، ئەو سیفەتە باشانەی كە لە بانگەوازەكەیدا هەن لە ئاستێكی گەلێ بڵنددان و، هەڵسوكەوتیشی لەگەڵ خەڵكیدا باشترین شایەتە لەسەر ئەمە. شەریعەتە پاك و بێگەردەكەشی كامڵترین ڕەوشتی بەرزی لە خۆدا كۆكردووەتەوە، هەروەك بەرزی و شكۆمەندیی ئایینەكەی شایەتە لەسەری.

شەشەم: لە ئاماژەی دووهەمی وتەی دەهەم(پەیامی حەشر)دا ئاماژەمان بۆ ئەوە كردووە كە:

زاتی پیرۆزی ئەم پێغەمبەرە بەڕێزە بوو = صلی الله علیه وسلم = كە بۆ جێبەجێكردنی ویستی خوا لە بارەی پیشاندانی خوایەتیی خوای گەورە و بەپێی خواستی حیكمەتی ئەو خوایە، بەو بەندایەتییە گەورەیەی كە لە ئایینەكەیدایە، بەرزترین پلەكانی "بەندایەتی"ی پیشان دا.

هەروەها وەك شتێكی بەڵگەنەویستە هەر تەنها ئەو پێغەمبەرەیە = صلی الله علیه وسلم = كە بەڕێزترین ڕابەر و ڕێپیشاندەرە بۆ جوانیی كەماڵی ڕەهای بەدیهێنەری جیهان و، باشترین و بەرزترین پێناسەرە كە بەدەم بانگی ئەو ویستەی خواوە ڕۆشتووە سەبارەت بە دەرخستن و پیشاندانی ئەو جوانییە لە ڕێی نێرراوێكەوە، وەك "ڕاستی" و "حیكمەت" داخوازی ئەمەن.

هەروەها، وەك شتێكی لەبەرچاو و بینراوە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلی اللّٰه علیه وسلم = كە گەورەترین ڕێپیشاندەرە و شارەزای كەماڵی سنعەتی بەدیهێنەری جیهانە، ئەو كەماڵەی كە لەوپەڕی جوانیی ڕەهادایە، ئەم ڕێنماییەشی بەوپەڕی گەورەیی دەرخستووە و بە زوڵاڵترین دەنگ ڕای گەیاندووە. بەم كارەشی بە دەم ویستی خوای گەورەوە ڕۆشتووە و سەرنجی دنیای بۆ كەماڵی سنعەتی خواوەند ڕاكێشاوە و خەڵكی لێ ئاگادار كردووەتەوە.

هەروەها، وەك شتێكی پێویستە، هەر تەنها ئەو پێغەمبەرەیە = صلی اللّٰه علیه وسلم = كە كاملترین كەسێك بێت هەموو پلەكانی "تەوحید"ی بە خەڵك ڕاگەیاندبێت و بەم پێیە، بە دەم ویستی پەروەردگاری هەموو جیهانەكانەوە ڕۆشتبێت و، "یەكتایی" خواوەندی بەسەر هەموو چینە زۆرەكانی بەدیهێنراواندا ئاشكرا كردبێت.

هەروەها، وەك شتێكی پێویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلی اللّٰه علیه وسلم = كە سافترین و ڕووناكترین ئاوێنەیە بۆ پیشاندان و ڕەنگدانەوەی جوانكاریەكانی جوانیی خاوەنی جیهان و وردەكاریەكانی جوانیە بێوێنە و بەرزەكەی، وەك ئەو شایەتیەی كە ئاسەوارە بێوێنەكانی دەستەڵاتی ئەو دەیدەن لەسەری. هەروەها ئەم پێغەمبەرە = صلی اللّٰه علیه وسلم = بەرزترین و چاكترین كەسێكە خواوەند خۆشی ویستبێت و لە لای غەیری خۆیشی خۆشەویستی كردبێت. پێغەمبەریش = صلی اللّٰه علیه وسلم = بەدەم ویستی خواوەندەوە ڕۆشت لەوەدا كە ئەو جوانیە بەرز و پیرۆزەی خواوەندی دی و، بەپێی داخوازیی "حەقیقەت" و "حیكمەت" پیشانی غەیری خۆیشی دا.

هەروەها وەك شتێكی بەڵگەنەویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلی اللّٰه علیه وسلم = مەزنترین كەسێك بێت كە هەر شتێك لە گەنجینە پەنهانەكانی بەدیهێنەری جیهاندایە، بە جیهانی ناساندبێت، ئەو گەنجینانەی كە بە ناوازەترین موعجیزە و بەنرخترین گەوهەر پڕ كراون. ئەم پێغەمبەرە = صلی اللّٰه علیه وسلم = گەورەترین و بەرزترین كەسە كە ئەمەی ئاشكرا كردووە و دەریخستووە و وەسفی كردووە.

بەم کارەشی بە دەم ویستی خواوەندەوە ڕۆشتووە لەوەدا کە دەیەوێت ئەم گەنجینە شارراوانە دەربخات و ئاشکرایان بکات.

هەروەها، وەك شتێکی بەڵگەنەویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلى الله عليه وسلم = کە کامڵترین ڕابەر بێت بۆ جینني و ئادەمیزاد، تەنانەت بۆ ڕۆحانی و مەلائیکەتانیش.. هەر تەنها ئەو مەزنترین کەسێکە واتای ئاسەوار و جێدەستەکانی بەدیهێنەری ئەم بوونەوەرانەی ڕوون کردبێتەوە، کە بە جوانترین ئارایشتکاری ڕازاندوونیەتەوە و، دەرفەتی بە خاوەن هەستانی ناو بەدیهێنراوانیشی داوە کە بە بیر کردنەوە و پەند لێوەرگرتن سەرنجی بدەن. بەمەش ئەم پێغەمبەرە = صلى الله عليه وسلم = بەدەم ئەو ویستەی خواوەندەوە ڕۆشتووە کە دەیەوێت واتای ئەو ئاسەوارانەی سنعەتی خۆی و دەستنیشان کردنی نرخیان بۆ ئەهلی بینین و بیر کردنەوە ڕوون بکاتەوە.

هەروەها وەك شتێکی ئاشکرا و بەڵگەنەویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلى الله عليه وسلم = کە باشترین کەسێك بێت، لە ڕێی حەقیقەتەکانی قورئانەوە، ناوەرۆکی ئەو "ئامانجە"ی ئاشکرا کردبێت کە لە ئاڵوگۆڕەکانی بوونەوەراندا هەن و، هەر ئەویشە کە مەتەڵ و گرێکوێرەی سەرسووڕهێنەری گەردوونی حەل کردبێت و کردبێتیەوە، کە بریتیـیە لە سێ پرسیارە سەختەکەی : (تۆ کێیت؟.. لە کوێوە هاتوویت؟.. بۆ کوێ دەڕۆیت)؟! بەمەش ئەو ویستەی خوای گەورەی جێبەجێ کرد کە دەیویست ئەو تەلیسم و گرێکوێرەیە بەهۆی نێرراوێکی خۆیەوە بۆ خاوەن هەستان دەربخات و بیکاتەوە.

هەروەها، وەك شتێکی ئاشکرا و بەڵگەنەویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلى الله عليه وسلم = کە کامڵترین کەسێك بووبێت بەهۆی قورئانی پیرۆزەوە، ئامانجەکانی خوای گەورەی دەرخستبێت و، هەر ئەویشە ئەو ڕێگایەی ڕوون کردبێتەوە کە مرۆڤ دەگەیەنێتە ڕەزامەندیی پەروەردگار. بەمەش ئەو ویستەی خواوەندی بەجێهێنا کە دەیویست بەهۆی نێرراوێکی خۆیەوە ڕوونی بکاتەوە کە: چیی لە خاوەن هەستان دەوێت و بە چی لێیان ڕازی دەبێت، دوای ئەوەی کە لە ڕێی بەدیهێنراوە بێوێنە و ناوازەکانیەوە خۆی پێناساندن و، بە نیعمەت و بەخششە بەرزو بەنرخ و لە ژمارە بەدەرەکانیشی خۆی لە لا خۆشەویست کردن.

هەروەها، وەك شتێكی ئاشكرا و بەڵگەنەویستە، هەر ئەو پێغەمبەرەیە = صلی الله علیه وسلم = كە بەهۆی قورئانی پیرۆزەوە، مەزنترین كەسێك بێت ئەركی پێغەمبەرایەتیی بە تەواوی جێبەجێ كردبێت و، لە بەرزترین پلە و جوانترین و رێكترین شێوەدا و بەوپەڕی باشی ڕای گەیاندبێت. بەمەش بەدەم ئەو ویستەی پەروەدگارەوە ڕۆشت كە دەیویست ڕووی مرۆڤ لە "زۆری"یەوە بەرەو "یەك" و، لە "فانی"یەوە بەرەو "باقی" وەربگێڕێت..

ئەو مرۆڤەی كە خواوەندی بەدیهێنەر كردوویەتی بە بەروبوومی جیهان و.. هێندەش توانا و قابلییەتی پێبەخشیوە كە جێی هەموو جیهانی تێدا ببێتەوە و.. بۆ بەندایەتی‌یەكی گشتی ئامادەی كردووە و.. بە چەند هەست و شعوورێكیش تاقیی كردووەتەوە كە ڕوویان لە "زۆری"و "دنیا"یە..

جا لەبەر ئەوەی كە بەرزترین پلەی بوونەوەران: زیندەوەرانن و.. بەرزترینی زیندەوەرانیش: خاوەن هەستانن و.. بەڕێزترینی خاوەن هەستانیش: مرۆڤە ڕاست و كامڵەكانن.. ئەوا لەبەر هەموو ئەمانە، ئەو كەسەی كە لە نێوان هەموو مرۆڤە بەڕێزەكاندا ئەو فەرمانبەری‌یە ناوبراوانەی ئەنجام داوە و، بە شێوەیەكی جوان و پلەیەكی بەرز مافی خۆیانی پێداون.. بە بێ هیچ گومانێك ئەو مرۆڤە بەهۆی میعراجی مەزنەوە بۆ بەرزترین پلەی وەك: (قاب قوسين أو أدنى) بەرز دەكرێتەوە و، لە دەرگای بەختەوەریی هەمیشەیی دەدات و، دەرگای گەنجینەكانی میهرەبانیی فراوانی خواوەند دەكاتەوە و، ڕاستی‌یە پەنهانەكانی ئیمان بە بینینی چاو دەبینێت..

جا دەبێ ئەو كەسە كێ بێت جگە لەو پێغەمبەرە بەڕێزە = صلی الله علیه وسلم = ؟

حەوتەم: هەر كەسێك سەرنجی خۆی ئاراستەی ئەم بەدیهێنراوە پەرش و بڵاوانەی ناو گەردوون بكات، بە حەتمی جوانكاری و ئارایشتكاریی لە ئەندازەبەدەر و ناوازەیان تێدا دەبینێت. خۆ شتێكی ئاشكرایشە كە ئەم جوانكاری و ئارایشتانە بەڵگەن لەسەر ئەوەی كە بەدیهێنەری ئەو بەدیهێنراوانە ویستی لەسەر جوانكاری و ئارایشتدانی ئەو بەدیهێنراوانەیەتی، جا ئەو ویستە توندوتیژەی ئەو = بە بێ هیچ گومانێك = دەبێت بە بەڵگە لەسەر ئەوەی كە ئەو

بەدیهێنەرە حەزێکی بەرز و خاوێن و خۆشەویستی‌یەکی پیرۆزی لە بەرامبەر ئەو بەدیهێنراوانەی خۆیەوە هەیە..

لەبەر ئەوە، شتێکی ئاشکرا و بەڵگەنەویستە کە: خۆشەویست‌ترین کەس لە لای ئەو بەدیهێنەرەی کە بەدیهێنراوانی خۆی خۆش دەوێت، ئەو کەسەیە کە هەموو ئەو سیفەتانەی تێدا جەم بووبێت و، لە خودی خۆیشی‌دا
وردەکاری‌یەکانی سنعەتی خواوەند بە جوانی و تەواوی دەربخات و بیانزانێت و بە غەیری خۆیشیانی بناسێنێت.. کەسێك بێت کە خۆی لای خوای گەورە خۆشەویست بکات و، بەوپەڕی ڕێز و سەرسووڕمانەوە دان بە جوانیی بوونەوەرانی تردا بنێت و، ئەو جوانی‌یانەیان دەربخات.

جا ئەو کەسە کێ‌یە کە بەرامبەر ئەو جوانکاری و وردەکاری و کەماڵاتەی کە بوونەوەران جوان دەکەن و دەیانڕازێننەوە و ڕووناکی‌یان تێدا پەخش دەکەن، وای لە زەوی و ئاسمانان کردبێت کە بە زایەڵەی دەنگی: (سبحان الله.. ماشاء الله.. الله اکبر) و، بە (ذیکر و تەسبیحات و الله أکبر)کردنی سەرسووڕمانەوە، دەنگ بدەنەوە؟

ئەو کەسە کێ‌یە کە بە ئاوازی قورئانی پیرۆز سەرانسەری بوونەوەرانی ڕاتەکاندووە و، وشکایی و دەریاکانیشی خستووەتە جۆش و خرۆشێکی تابڵێی توندوتیژەوە و شەوق و تاسەیەکی یەکجار زۆریشی بەرامبەر بەو قورئانە پیرۆزەوە تێدا هەژاندوون و، وای لێ کردوون کە ڕێزلێنان و سەرسووڕمانی خۆیان بەرامبەر جوانیی ئەو قورئانە بە بیرکردنەوە و ئاشکراکردن و، بە ذیکر و تەهلیلەوە دەرببڕن؟

دەبێ ئەو زاتە پیرۆزەی کە ئەم کارانە ئەنجام دەدات کێ بێت جگە لە حەزرەتی محمدی ئەمین= صلی الله علیه وسلم = ؟

جا پێغەمبەرێکی ئاوا مەزن = صلی الله علیه وسلم = کە بەهۆی نهێنیی: "السبب کالفاعل"ەوە هەردەم بە ئەندازەی ئەو کردەوە چاکانەی نەتەوەکەی کردوویانە و دەیکەن، کردەوەی چاك دەخرێتە سەر تای تەرازووی کردەوە چاکەکانی.. ئەو پێغەمبەرەی = صلی الله علیه وسلم = کە سەرجەمی ئەو سلاواتانەی نەتەوەکەی

لەسەری دەدەن، دەخرێنە سەر کەمالاتە مەعنەویی‌یەکانی.. ئەو پێغەمبەرەی = صلی الله علیه وسلم = کە هێندە میهرەبانی و خۆشەویستیی خواوەندی بەسەردا دەبارێت کە نەتوانرێت سنووری بۆ دیاری بکرێت، سەرەڕای ئەو بەروبوومانەش کە پاداشتی گەورە و مەعنەوین و هی بەئەنجام‌گەیاندنی ئەرکی پێغەمبەرایەتین..

بەڵێ، ڕۆیشتنی پێغەمبەرێکی گەورەی ئاوا، = صلی الله علیه وسلم = بە بێ هیچ گومانێك = بۆ بەهەشت و "سدرة المنتهی" و "قاب قوسین أو أدنی": عەینی حەق و حەقیقەتە و، سەرتاپا حیکمەتی خواوەندە و، کارێکە هیچ گومانێکی تێدا نی‌یە.

گرفتی دووهەم:

ئەی مرۆڤی دانیشتوو لە پلەی گوێ‌بیستدا! ئەم ڕاستی‌یەی کە تۆ لێت بووە بە گیروگرفت، لە خۆیدا گەلێ قووڵە و، هێندەش بەرزە کە ژیری پێی‌ناگات و تەنانەت نزیکیشی ناکەوێت. لەگەڵ ئەوەشدا بە نووری ئیمان دەبینرێت.

ئێمە لێرەدا هەوڵ دەدەین، لە ڕێی چەند نموونەیەکی یاریدەدەر و بەم چەشنەی خوارەوە، شتێك لەو حەقیقەتە بەرزە لە تێگەیشتنەکانەوە نزیك بخەینەوە:

ئەگەر بە چاوی "حیکمەت" سەیری ئەم بوونەوەرانە بکرێت، ئەوا لە واتا و شێوەی درەختێکی مەزندا دەردەکەوێت، جا هەروەك درەخت: پەل و گەڵا و گوڵ و بەری هەیە، لە جیهانی نزمیشدا = کە بەشێکی درەختی بەدیهاتووانە = ماکەکان(العناصر): وەك پەلی درەخت و، ڕووەك و درەختەکانیش: لە حوکمی گەڵادا و، زیندەوەرانیش: بە وێنەی گوڵەکانی و، مرۆڤەکانیش: بە چەشنی بەروبوومەکانی درەختی ئەو جیهانە نزمە، دەردەکەون.

ئەو یاسا خوایی‌یەش کە لە درەختەکاندا دەست‌بەکارە، دەبێ بەپێی داخوازیی ناوی جوانی (الحکیم)ی خواوەند، لەم درەختە مەزنەشدا دەست‌بەکار بێت. کەواتە "حیکمەت" داخوازی ئەوەیە ئەم درەختەش لە ناوکێك پەیدا بووبێت و، ئەم ناوکەش، وێڕای لەخۆگرتنی جیهانی جیسمانی، نموونە و بناغەکانی سەرجەم جیهانەکانی تری لە خۆدا جەم کردبێت. چونکە ئەو ناوکە بناغەیی و سەرەکی‌یەی بوونەوەران، کە هەزاران جیهانی لەخۆ گرتووە و جێی

سەرهەڵدانی ئەو جیهانانەیە، هەرگیز ناگونجێ تەنها ماددەیەکی وشکی بێ گیان بێت.

ئنجا لەبەر ئەوەی پێش ئەم درەختەی بوونەوەران درەختێکی تری لە جۆری غەیری خۆی پێش نەکەوتووە، ئەوا ئەو واتا و نوورەی کە لە حوکمی ناوکی ئەو درەختەدان، لە شێوەی بەرێکی درەختی بوونەوەراندا بەرجەستە بووە و پۆشاکی بەروبوومی لەبەر کراوە، لەبەر ئەوەی ناوك هەمیشە ڕووت و قووت نابێت، چونکە گەر لە سەرەتای بەدیهاتن‌دا پۆشاکی "بەر" نەپۆشێت، لە کۆتاییدا دەیپۆشێت و لەبەری دەکات!

مادەم مرۆڤ ئەو بەروبوومەیە و، باشترین و ڕووناکترین و جوانترین و مەزنترین و شەرەفمەندترین و ناسكترین و بەسوودترین بەروبوومەکانی گرۆی مرۆڤیش = وەك پێشتر بۆمان چەسپا = ئەو حەزرەتی محمدەیە = صلی اللّٰه علیه وسلم = کە بە فەزڵ و چاکەکاری‌یەکانی سەرنجی هەموو بەدیهاتووانی ڕاکێشاوە و، ڕوانینی نیوەی گۆی زەوی و پێنجیەکی گرۆی مرۆڤایەتیی ئاراستەی زاتی پیرۆزی خۆی کردووە و، سەرنجی هەموو جیهانەکانی، بە خۆشەویستی و ڕێز و قەدرزانی‌یەوە، بۆ لای ڕەوشتە جوانەکانی خۆی ڕاکێشاوە.. ئەوا دەبێ ئەو نوورەی کە ناوکی پێکهاتنی بوونەوەرانە لە زاتی ئەودا بەرجەستە ببێت و لە شێوەی بەروبوومی کۆتاییدا دەربکەوێت.

ئەی کاکی گوێبیست! بەدیهێنانی ئەم بوونەوەرە ناوازە و مەزنە لە ماهییەتێکی جوزئیی مرۆڤێك هەرگیز بە دوور مەزانە، چونکە ئەو خاوەن توانا شکۆمەندەی درەختێکی زەبەلاحی سنەوبەر = کە وەك جیهانێك وایە لە خۆیدا = لە ناوکێکی بچووکی درەختی سنەوبەر بەدیدەهێنێت، چۆن بوونەوەرانیش لە نووری حەزرەتی محمد = صلی اللّٰه علیه وسلم = بەدی‌ناهێنێت؟ یان چۆن لە ئاستی ئەم کارەدا دەستەوسان دەبێت؟

بەڵێ، درەختی بوونەوەران وەك درەختی تووبای بەهەشت وایە، قەد و ڕەگەکانی بە ناخی جیهانی بەرزی "عولْوی"دا ڕۆچووە و پەل و بەرەکانیشی بەرەو جیهانی نزمی "سوفلی"شۆڕ بوونەتەوە. لەبەر ئەوە، تاڵە دەزوویەکی

پەیوەندیی نوورانی لە نێوان هەردوو لادا هەیە، هەر لە مەقامی بەروبوومەکەوە لە خوارەوە تا دەگاتە مەقامی ناوکە سەرەکی‌یەکە لە سەرەوە.

جا میعراجی پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم =: وێنە و بەرگی ئەو دەزووی پەیوەندی‌یە نوورانی‌یەیە. چونکە پێغەمبەری ئازیز = صلی الله علیه وسلم = ئەو ڕێگایەی کردەوە و، بە ویلایەتەکەی پیای‌دا سەرکەوت و، بە پێغەمبەرایەتی‌یەکەشی گەڕایەوە. ئنجا ئەو دەرگایەشی بە کراوەیی هێشتەوە تاکو ئەولیاکانی نەتەوەکەی، کە بە "ڕۆح" و "دڵ" سلووك دەکەن و شوێنی ئەو دەکەون، بیگرنە بەر و لە ژێر سایەی میعراجی پێغەمبەردا = صلی الله علیه وسلم = بەو شەقامە نوورانی‌یەدا بڕۆن و هەریەکەیان بەپێی توانا و لێهاتنی خۆیان بۆ چەندین مەقامی بڵند سەربکەون.

پێشتر چەسپاندمان کە: کردگاری مەزن لە پێناوی چەند مەبەست و ئامانجێکی گەورەدا ئەم بوونەوەرانەی بە وێنەی کۆشکێکی ناوازە بەدی‌هێناوە و ڕازاندوویەتەوە.. جا ئەو پێغەمبەرە خۆشەویستەی = صلی الله علیه وسلم = کە خولگە و تەوەرەی ئەو مەبەست و ئامانجانەیە، دەبێ هەر لە پێش بەدیهێنانی بوونەوەرانەوە جێی عینایەت و چاودێریی خواوەند و یەکەم کەس بووبێت کە بە لێ‌درەوشانەوەی ئەو کردگارە مەزنە بەهرەمەند بووە.

کەواتە ئەو پێغەمبەرە مەزنە = صلی الله علیه وسلم = "ئەووەڵ"ە لە ناوەرۆك و مەعنادا.. "ئاخر"یشە لە بوون و وجووددا!

لەبەر ئەوەی کە پێغەمبەری خۆشەویست = صلی الله علیه وسلم =: کامڵترینی بەروبوومەکانی درەختی بەدیهاتووانە و، مایەی نرخ و بەهای هەموو بەروبوومەکانە و، تەوەرەی دەرکەوتنی سەرجەمی مەبەست و ئامانجەکانە.. ئەوا دەبێ نووری ئەو پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = یەکەم بەدیهاتوو بێت کە درەوشانەوەی بەدیهێنان(إیجاد)ی بەدەست هێنابێت!

گرفتی سێهەم:

ئەم ڕاستی‌یە هێندە فراوانە کە زەینە بەشەری‌یە تەسکەکانمان ناتوانن بە تەواوەتی لێی تێ‌بگەن و پەیی پێ ببەن، بەڵام دەتوانین لە دوورەوە بۆی بڕوانین.

بەڵێ، کارگە مەعنەوی‌یەکان و یاسا هەمەکی‌یەکانی جیهانی "سوفلی" لە جیهانی "عولْوی"دان.. هەروەها ئەنجامی کردارەکانی بەدیهاتووە لەژمارەبەدەرە نیشتەجێ‌بووەکانی گۆی زەوی = کە لە خۆی‌دا مەحشەرێکە بۆ بەدیهاتووانی خوای گەورە = هەروەها داهات و بەروبوومی ئەو کارانەی کە جیننی و ئادەمیزاد ئەنجامیان دەدەن، بە هەمان جۆر، تێکڕا لە جیهانە (عولْوی)یەکاندا دەردەکەون و بەرجەستە دەبن..

تەنانەت ئاماژەکانی قورئانی پیرۆز و، داخوازیی ناوی جوانی "الحکیم"ی خواوەند و، ئەو حیکمەتەی لە توێی بوونەوەراندا حەشار دراوە و، شایەتی‌دانی ڕیوایەتە زۆر و نیشانە لە سنووربەدەرەکانیش بەڵگەن لەسەر ئەوەی کە: کردەوە چاکەکان لەو جیهانانەدا لە شێوەی بەروبوومی بەهەشت‌دا دەردەکەون و، کردەوە خراپەکانیش شێوەی زەقوومی دۆزەخ دەگرنە خۆ.

بەڵێ، بوونەوەرە زۆرەکان = بە شێوەیەکی فراوان = لە ڕووی زەوی‌دا بڵاوبوونەتەوە و، جۆرەکانی بەدیهاتنیش لەم سەرزەوی‌یەدا گەلێ لق و پەلیان لێ‌بووەتەوە، بە ڕادەیەك کە ڕەگەز و جۆرەکانی ئەو بەدیهاتووانەی بەردەوام دەگۆڕڕێن و گۆی زەوی‌یان لێ پڕ دەکرێ و ئنجا لێیان خاڵی دەکرێتەوە، گەلێ زیاترن لەو بەدیهاتووانەی کە لە سەرجەمی گەردووندا پەرش و بڵاون.

کەواتە سەرچاوە و کانگا سەرەکی‌یەکانی ئەم شتە جوزئی و بەدیهاتووە زۆرانە، دەبێ چەند یاسایەکی هەمەکی و درەوشانەوەی گشتیی ناوە جوانەکان بن، بە چەشنێ کە شوێنی تیادەرکەوتنی ئەو یاسا هەمەکی و درەوشانەوە گشتی و ناوە گشتگیرانە بریتین لە ئاسمانەکان، کە لە خۆیاندا سادە و ساکار و تا ڕادەیەك ساف و ڕوونن و، هەریەکەشیان لە حوکمی عەرش و بن‌میچی جیهانێکی تردان و مەڵبەندێکی هەڵس‌وکەوت تیاکردنن. تەنانەت یەکێك لەو جیهانانە "جنة المأوی"یە کە لە لای "سدرة المنتهی"دایە.

هەواڵدەری ڕاستگۆ = صلی الله علیه وسلم = بەم واتایە هەواڵێکی داوە کە: ئەو تەسبیحات و تەحمیدانەی لە زەوی‌دا دەکرێن، لەودنیا لە شێوەی بەروبوومەکانی بەهەشت‌دا بەرجەستە دەبن.

ئەم سێ خاڵە، بۆمان دەردەخەن کە: گەنجینـەی ئەنجام و بەروبوومەکانی زەوی لەوێدان و داهاتەکانیشی بۆ ئەوێ دەبرێن.

کاکی گوێبیست!

هەرگیز مەڵێ: ئەو وشەی "الحمد لله"یەی لە هەوادا بە دەم دەیڵێم چۆن لە بەهەشتدا بە شێوەی بەروبووم بەرجەستە دەبێت؟ نەخێر وا مەڵێ.. چونکە تۆ کە بە ڕۆژ لە کاتی بێداریدا وشەیەکی خاوێنت لە زار دەردەچێت، هەندێ جار لە خەوندا بە وێنەی سێوێکی بەلەزەت دەیبینیت و دەیخۆیت. هەروەها هەندێ جار گوفتارە ناشیرینەکەی ڕۆژت، لە خەوندا وەك شتێکی تاڵ دەبینیت و قووتی دەدەیت، بۆ نموونە گەر بە ڕۆژ غەیبەتی کەسێکت کردبێت، لە خەوندا ناچاری خواردنی گۆشتی مردوو دەکرێیت!

کەواتە ئەو وشە جوان و ناشیرینانەی لەم دنیایەدا لە زارت دەردەچن = کە جیهانی خەوە = لە جیهانی بێداریی ئەودنیا لە شێوەی بەروبوومدا پێشکەشت دەکرێن و تۆش دەیانخۆیت. دەشبێ ئەم خواردنەت هەرگیز بە دوور نەزانیت!

بناغەی چوارەم

بەروبووم و سوودەکانی میعراج چین؟

وەڵام:

ئەم میعراجە مەزنەی کە درەختێکی تووبای مەعنەوییە، گەلێ سوودی مەزن و بەروبوومی پێگەیشتووی هەیە، کە زیاتر لە پێنجسەد دانەیان بەو درەختەدا شۆڕ بوونەتەوە. بەڵام ئێمە لێرەدا تەنها پێنجیان بۆ نموونە باس دەکەین..

بەروبوومی یەکەم

بریتییە لە: بینینی ڕاستییەکانی پایەکانی ئیمان بە چاوی بینین و تێگەیشتن. واتە: بینینی مەلائیکەت و، بەهەشت و، ئاخیرەت، تەنانەت بینینی زاتی مەزنی شکۆمەندی خواوەندیش. جا ئەم چاوپێکەوتن و بینینە ڕاستە: گەنجینەیەکی مەزنی نەبڕاوە و، نوورێکی ئەزەلیی نەکوژاوە و، دیارییەکی هەتاهەتایی لەڕادەبەدەر بەنرخی بە سەرجەمی بوونەوەران و بە تایبەتی گرۆی ئادەمیزاد

بەخشیوە. چونکە ئەو "نوور"ە سەرجەمی بوونەوەرانی لەو وەهمە دەرباز کرد کە گومانی ئەوەیان پێ دەبرا و وا دەزانرا لەناو چەند بارودۆخێکی لەناوچووی شلەژاوی بەئازاردا دەتلێنەوە و هەردەم بەرەو خوارتریش دادەبەزن.. بەڵێ، لەو گومانە دەریهێنان و بە شێوە ڕاستەقینەکەیان دەریخستن کە بریتین لە: چەند نووسراوێکی صەمەدانی و.. نامەی خاوێنی پەروەردگاری و.. چەند ئاوێنەیەکی جوان کە جوانیی "تەنیایی" خواوەندیان تێدا دەردەکەوێت. دیارە بەمەش خۆشی و شادیی خستە دڵی هەموو خاوەن هەستانەوە، تەنانەت هەموو بوونەوەرانی خۆشحاڵ و شادمان کرد.

ئنجا ئەو نوورە چۆن بوونەوەرانی لە چەند بارودۆخێکی وەهمی و ئازاربەخش دەرهێنا.. مرۆڤی دەستەوسانی بەردەم چەندەها دوژمنی لەژمارەبەدەر و موحتاجی چەندین پێویستیی بێسنووریشی لە چەندەها بارودۆخی فانی و ڕێلێون‌کەر ڕزگار کرد کە تیایاندا دەتلایەوە و، پەردەی لەسەر شێوە ڕاستەقینەکەی لادا و دەریخست کە "مرۆڤ": یەکێکە لە موعجیزاتی توانستی خوای گەورە و.. بەدیهاتووی "أحسن تقويم"یەتی و.. نوسخەیەکی گشتی و تیاجەمبووی نامە صەمەدانی‌یەکانی خواوەندە و.. قسە بۆکراوی خاوەن هەست و شعوور و بەندەی تایبەتیی پادشای ئەزەل و ئەبەدە و.. خەلیلی خۆشویستراوی خۆی و نرخشناسی کەماڵاتەکانیەتی و.. خۆشەویست و سەرسووڕماوی جوانیی خاوێنی خواوەندە و.. میوانی بەڕێز و پاڵێوراوی دەستنیشانکراویەتی بۆ بەهەشتە نەبڕاوە هەمیشەیی‌یەکەی.. ئای لەم نوورە چ خۆشی‌یەکی لەڕادەبەدەر و تاسەیەکی گەرم و گوڕی نەبڕاوە پێشکەش بە هەموو کەسێك دەکات کە خۆی بە "مرۆڤ" بزانێت!

بەروبوومی دووهەم

بریتی‌یە لەوەی کە پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = "بناغەکانی ئیسلام" لە پێش هەموویانەوە "نوێژ"ی وەك دیاری‌یەکی بەنرخ و باش و گرانبەها بۆ سەرانسەری گرۆی جیننی و ئادەمیزاد لەگەڵ خۆیدا هێناوە، ئەو بناغانەی کە ڕەزامەندی‌یەکانی پەروەردگاری جیهانیان و فەرمانڕەوای ئەزەل و ئەبەدیان تێدا بەرجەستە بووە.

خۆ هەر تەنها "زانین"ی ئەو شتانەی مایەی ڕەزامەندیی پەروەردگارن، هێندە تاسەمەندی و حەز و ئارەزووی تێگەیشتن لە مرۆڤدا دەورووژێنێت کە لە باس کردن نایەن، وێڕای ئەو بەختەوەری و شادمانی‌یەش کە بە دڵی مرۆڤی دەبەخشێت. چونکە بێ گومان هەموو مرۆڤێك زۆر بە گەرم و گوڕی و پڕ بەدڵ حەز دەکات بزانێت = با لە دووریشەوە بێت = ئەو پادشایەی کە نیعمەتی خۆی پێ بەخشیوە و چاکەی لەگەڵدا کردووە چیی لێ دەوێت و داوای چیی لێ دەکات؟ خۆ ئەگەر ڕەزامەندی‌یەکانی خواوەندیشی زانی، ئەوا دەکەوێتە خۆشی و شادمانی و ڕەزامەندی و دڵنیایی‌یەوە و پڕ بە دڵیش ئاوات دەخوازێت و دەڵێت: (خۆزگا هۆکارێك لە نێوان من و پەروەردگارمدا دەبوو تاکو بزانم چیی لە من دەوێت و پێی خۆشە لەسەر چ جۆرە حاڵەت و ڕەفتارێك بم)!

بەڵێ، ئەو مرۆڤەی کە لە هەموو کات و حاڵ و کاروبارێکی‌دا لەوپەڕی هەژاری و موحتاجی‌دایە بۆ لای خاوەنەکەی خۆی و.. هێندەش چاکە و نیعمەت و خەڵاتی ئەوی دەست کەوتووە کە لە ژمارە نایەن و.. دڵنیایە لەوەی کە سەرجەمی بوونەوەران لە دەستی ئاڵوگۆڕپێ کردن و توانستی ئەودان و.. هەرچی بریسکانەوەی جوانی و کەماڵاتیش هەن کە بەسەر ڕوخساری بوونەوەرانەوە دەردەکەون، هێشتا لەچاو جوانی و کەماڵی ئەودا سێبەرێکی لاوازن..

بەڵێ، ئەم مرۆڤە، دەبێ چەندە موشتاق و ئارەزوومەندی ناسینی ئەو شتانە بێت کە مایەی ڕەزامەندیی ئەو پەروەردگارە شکۆمەندەن و چەندەش حەز بکات بزانێت داوای چیی لێ دەکات! لەوانەیە بتوانیت بۆ خۆت ئەمە لێك بدەیتەوە و هەڵی بسەنگێنیت!

دەسا فەرموو ئەوەتا پێغەمبەری ئازیز = صلی الله علیه وسلم = ئەو ڕەزامەندی‌یانەی پەروەردگاری جیهانیانی لەگەڵ خۆدا هێناوە و، بە "حق الیقین" لە پشت حەفتا هەزار پەردەوە ڕاستەوخۆ لە خواوەندی بیستوون و، وەك یەکێك لە بەروبوومە خاوێن و بەلەزەتەکانی میعراج بە دیاری پێشکەشی سەرجەمی گرۆی مرۆڤایەتیی کردوون.

بەڵێ، مرۆڤ کە حەز دەکات بزانێت چی لەناو "مانگ"دا ڕوو دەدات و، گەر کەسێك بڕوات بۆ ناو مانگ و هەواڵی ئەوێ بهێنێتەوە، لەوانەیە ئەم زۆر شتی بەنرخی خۆی بەخت بکات لە پێناوی زانینی ئەو هەواڵەدا و، هەتا هەواڵی زیاتری ئەوێ بزانێت پتر سەرسامی و سەرسووڕمان دەیگرێت!

کاتێ ئەمە حاڵی مرۆڤ بێت لەگەڵ هەواڵەکانی ئەو کەسەی کە لە مانگەوە هاتووەتەوە، دەبێ شەوق و تاسەمەندیی مرۆڤ بۆ بیستنی هەواڵەکانی ئەو کەسە چۆن بێت کە لە لایەن ئەو خاوەن موڵکە شکۆمەندەوە گەڕاوەتەوە کە مانگ لە موڵکی ئەودا تەنها وەك مێشێك وایە بە دەوری پەپوولەیەکدا بفڕێت و ئەو پەپوولەیەش بە دەوری یەکێك لەو هەزاران چرایانەدا بخولێتەوە کە میوانخانەکەی ئەویان ڕووناك کردووەتەوە!

بەڵێ، پێغەمبەری ئازیز = صلى الله عليه وسلم = کاروبار و سنعەتە ناوازە و گەنجینەکانی میهرەبانیی ئەم پادشا مەزن و شکۆمەندەی لە جیهانی مانەوە(بقاء)دا بینی و، دوای ئەوە گەڕایەوە و، بینینەکانی بۆ گرۆی ئادەمیزاد گێڕایەوە.

خۆ ئەگەر گرۆی مرۆڤ بە تاسە و ئارەزوومەندی و بەوپەڕی ڕێز و سەرسووڕمانەوە گوێ لەم پێغەمبەرە خۆشەویستە = صلى الله عليه وسلم = ڕانەگرێت، ئەوا بزانە چەندە لە ژێری دوور دەکەوێتەوە و چەندەش بەم ڕەفتارەی لە حیکمەت لا دەدات!

بەروبوومی سێهەم

بریتییە لەوەی کە: پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = گەنجینەکانی بەختەوەریی هەمیشەیی و نیعمەتە نەبڕاوەکانی بەهەشتی دیوە و، کلیلەکانیانی وەرگرتووە و بە دیاری بۆ گرۆی جینی و ئادەمیزادی هێناوە!

بەڵێ، لەم میعراجەدا بە چاوی سەر بەهەشتی هەمیشەیی چاو پێ کەوتووە و، درەوشانەوە هەمیشەییەکانی سۆز و بەزەیی خواوەندی میهرەبانی شکۆمەندی دیوە و، بە "حق اليقين" بەختەوەریی هەمیشەیی هەست پێ کردووە و، مژدەی ئەو بەختەوەرییە هەمیشەییەشی لەگەڵ خۆیدا بۆ جینی و ئادەمیزاد هێناوە، کە مژدەیەکی هێندە مەزنە مرۆڤ لە وەسف کردنیدا دەستەوسانە.

چونکە لە کاتێکدا بارودۆخە وەهمی‌یەکان دەوراندەوری جیننی و ئادەمیزادیان داوە و، وای پیشان دەدەن کە: هەموو بوونەوەران بەردەوام لەم دنیا بێ‌بار و ڕانەوەستاوەدا هەمیشە زللەی جودایی و نەمانیان لێ دەدرێت و، لافاوی زەمان و جموجوولێ گەردیلەکانیش بەرەو دەریای عەدەم و جودایی هەمیشەیی ڕای‌دەماڵن.. بەڵێ، لە کاتێکدا ئەم بارودۆخە ئازار بەخشانەی = کە وەختە گیانی جیننی و ئادەمیزاد بکێشن = لە هەموو لایەکەوە دەورەیان داون.. ئا لەم کاتەدا، ئەو مژدە خۆشەی بەختەوەریی هەمیشەیی‌یان پێ‌دەدرێت!

بۆ خۆت لەبەر تیشکی ئەمەدا مەودای ئەو بەختەوەری و شادمانی و دڵخۆشی‌یەی جیننی‌و ئادەمیزاد لێك بدەرەوە کە لەم مژدەیەوە بەدەستی دەهێنن، لە کاتێکدا کە پێشتر لەو گومانەدا بوون بڕیاری ئیعدامی هەمیشەیی‌یان لەسەر دەرکراوە و بە تەواوەتی تیادەچن و نامێنن. ئنجا دوای ئەم لێکدانەوەیە لە نرخ و بەهای ئەم مژدەیە تێ‌بگە.

گەر کەسێك حوکمی لەسێدارەدانی لەسەر دەرکرابێت و، لەو کاتەدا کە بەرەو پەتی سێدارە هەنگاو دەنێت، پێی بوترێت: (پادشا لێت خۆش بووە و، جگە لەمەش خانوویەکی پێ‌بەخشیوویت)! دەبێ مەودای ئاسۆکانی ئەو خۆشی و شادمانی‌یە چەندە بێت کە ئەم هەواڵە لە دڵ و دەروونی ئەو کەسە بە ئیعدام حوکمدراوەدا دەیکاتەوە؟!

جا بۆ ئەوەی بتوانیت لە نرخ و بەهای ئەم بەروبووم و مژدە مەزنە تێ‌بگەیت و تەسەووری بکەیت، ئەوا بە ئەندازەی ژمارەی جیننی و ئادەمیزاد ئەو خۆشی و شادمانی‌یە کۆبکەرەوە، با ئەندازە و مەودای نرخ و بەهای ئەو مژدەیەت بۆ دەربکەوێت!

بەروبوومی چوارەم

بریتی‌یە لە بینینی جوانیی خوای گەورە. جا هەروەك پێغەمبەر = صلی اللّٰه علیه وسلم = بۆ خۆی بەم بینینە بەهرەمەند بوو، ئەو هەواڵەشی لەگەڵ خۆی‌دا هێنایەوە کە: هەموو ئیماندارێك دەتوانێت بەم بەروبوومە باقی و نەبڕاوەیە بەهرەمەند ببێت!! بەمەش دیاری‌یەکی گەلێ مەزنی پێشکەشی گرۆی جیننی و ئادەمیزاد کرد!

دەتوانیت بۆ خۆت لە ڕوانگەی ئەم نموونەیەی خوارەوە مەودای چێژ و شـیرینی و جوانی و بەنرخیی ئەم بەروبوومە بەدیاری هاتووە دەستنیشان بکەیت:

هەر مرۆڤێك دڵێکی زیندووی لە خۆیدا هەڵگرتبێت، بێ هیچ گومانێك ئەو کەسەی خۆش دەوێت کە خاوەنی جوانی و کەماڵ و چاکەیە.. ئنجا ئەم خۆشەویستییەش هەردەم بەپێی بەرزبوونەوەی پلەکانی ئەو جوانی و کەماڵ و چاکەکارییە زیاد دەکات و بەرز دەبێتەوە تا دەگاتە پلەی عیشق و پەرستن. ئیتر خاوەنی ئەم پلەیە لە پێناوی بینینی ئەو جوانییەدا هەرچییەکی هەیە بەختی دەکات، تەنانەت لەوانەیە هەموو دنیاکەشی بەخت بکات لە پێنـاوی ئـەوەی تەنها یەك جار ئەو جوانییە ببینێت!

خۆ ئەگەر بزانین ڕێژەی جوانی و کەماڵ و چاکەکارییەکانی ناو بوونەوەران لەچاو جوانی و کەماڵ و چاکەکاریی خوای گەورەدا ناگاتە ئاستی ئەوەی کە هێشتا چەند وردە بریسکانەوەیەکی کز و لاواز بن لەچاو خۆری درەخشاندا، ئەوا دەتوانیت = گەر بە ڕاستی مرۆڤ بیت = پەی بە مەودای ئەو بەختەوەرییە بەردەوام و شادی و لەزەت و نیعمەتە ببەیت کە لە بەهرەمەندیی بینینی ئەو کەسەدایە شایانی خۆشەویستیی نەبڕاوە و شەوق و تاسەمەندیی بێسنوور و بینینێکی تەواونەبووی بێکۆتاییە لە بەختەوەرییەکی هەمیشەییدا!

بەروبوومی پێنجەم

بریتییە لەوەی کە مرۆڤ = هەروەك لە میعراجەوە دەردەکەوێت = "بەر"ێکی بەنرخی ناو بەروبوومەکانی بوونەوەرانە و، بەدیهاتوویەکی بەڕێز و خۆشویستراوی بەدیهێنەری مەزنە.

جا ئەم بەرە شیرین و بەلەزەتەی کە پێغەمبەری ئازیز = صلی اللّٰہ علیه وسلم = بەم میعراجە کردی بە دیاریی دەستی بۆ گرۆی جینني و ئادەمیزاد، مرۆڤی لەو ئاستەوە کە: بەدیهاتوویەکی بچووك و زیندەوەرێکی لاواز و خاوەن هەستێکی کۆڵەوار بێت، بەرزکردەوە و گەیاندیە مەقامێکی بەرز و پلە و پایەیەکی یەکجار بڵند، تەنانەت بۆ بەرزترین پلەی عیززەت و ڕێزلـێگیراوی بەسەر هەموو

بەدیهاتووانـدا بەرزی کردەوە. ئیتر ئەم بەروبوومە هێندە خۆشی و شادمانی و بەختەوەریی بێ گەردی بەم مرۆڤە بەخشی کە وەسف کردنی لە توانادا نیی‌یە.

چونکە ئەگەر بە هەر تاکە سەربازێك بوترێت: ئەوا کرایت بە "موشیر" لە سوپادا، ئایا چەندە منەتبار و سوپاسگوزار و دڵخۆش و ڕازی و شادمان دەبێت؟ دیارە ئەندازەی ئەوە ناتوانرێت دەست‌نیشان بکرێت..

ئەی ئەگەر ئەم مرۆڤەی کە بەدیهاتوویەکی لاواز و، زیندەوەرێکی هۆشمەند(حەیوانێکی ناتیق) و، کۆڵەوارێکی لەناوچووە و، لە بەردەم مشتەکۆڵەکانی جودایی و نەماندا زەلیل و دەستەوسانە، پێی بوترێت: دەچیتە ناو بەهەشتێکی هەمیشەیی و.. لە نیعمەتی سۆز و میهری فراوان و هەتاهەتایی خواوەندی میهرەباندا دەبیت و.. بەناو مولك و مەلەکووتی ئەودا = کە جێی ئاسمانەکان و زەویی تێدا دەبێتەوە = گەشت و گوزار و سەیران دەکەیت و.. بە خێرایی "ئەندێشە" و فراوانیی "ڕۆح" و توانا و هاتوچۆی "ژیری" لەزەت لە هەموو ئارەزووەکانی "دڵ"ت دەبەیت.. لە سەرووی هەموو ئەمانەشەوە، لە بەختەوەریی هەمیشەیی‌دا، بەهرەمەندی: بینینی جوانیی موقەددەسی خواوەند دەبیت..

گەر ئەم مژدەیە بەو کەسە بدرێت، ئەوا هەر مرۆڤێك پلەی مرۆڤایەتیی خۆی نەدۆڕاندبێت و لە ئاستی مرۆڤ دانەبەزیبێت، دەتوانێت مەودای ئەو خۆشی و شادمانی‌یەی کە دڵ و دەروونی ئەو مژدە پێدراوە پڕ دەکەن، هەست پێ بکات و بزانێت!

ئێستاش ڕوو لەو کەسە دەکەین کە لە مەقامی گوێ‌بیستدا دانیشتووە و، پێی دەڵێین:

کراسی ئیلحادی بەرت بدڕێنە و تا دەستت دەگات فڕێی بدە! ئنجا بە گوێی مرۆڤی ئیماندار ببیستە و بە چاوی موسلم =انیش ببینە، چونکە وا لە نێوان دوو نموونەی بچووکدا نرخ و بەهای چەند بەروبوومێکت بۆ ڕوون دەکەمەوە:

نموونەی یەکەم:

وا دابنێ ئێمە لەگەڵ تۆدا لەناو وڵاتێکی فراوانداین و، کە سەیری هەر لایەك دەکەین جگە لە دوژمنایەتی چیی تر نابینین و، سەرجەمی شتان دوژمنی یەکتری و دوژمنی ئێمەشن. ئنجا هەموو شتێکی ناو ئەو وڵاتەش نامۆن بە ئێمە و نایانناسین، هەموو گۆشەیەکیشی پڕە لە چەندەها تەرمی ئەوتۆ کە ترس و سام و حەپەسان دەخەنە دڵی مرۆڤەوە و لەم لا و لەولاشدا دەنگی گریان و داد و هاواری هەتیوان و ستەملێکراوان بەرز دەبێتەوە..

لەم کاتەدا کە ئێمە لە ناوەندی ئەم چەشنە کارەسات و ئازارانەداین، یەکێك دەڕوات بۆ لای پادشای وڵات و لەو سەرەوە بە مژدەیەکی دڵخۆشکەر بۆ هەموان دەگەڕێتەوە..

جا ئەگەر ئەو مژدەیە شتە نامۆکانی بۆ کردین بە: خۆشەویست و.. شێوەی ئەوانەشی کە بە دوژمنمان دەزانین گۆڕی بە: شێوەی برای دڵسۆز و.. تەرمە ترسناکەکانیشی لە شێوەی: چەند بەندەیەکی ملکەچ و ذیکرگۆ و تەسبیحخوێنی خوای گەورەدا دەرخست و، ئەو گریان و هاوارانەشی وەك: حەمد و سەنا و شوکرانەبژێری لێ کرد و.. مردووەکان و ئەو زەوت و تاڵان و بڕۆیەشی گۆڕی بە: ڕوخسەتدان و تەسریحکردن لە ئەرکی سەرشان و.. ئێمەش لەم کاتەدا، سەرباری خۆشی و شادمانیی خۆمان، بەشداریمان لە خۆشی و شادمانیی ئەواندا دەکرد..

گەر لەو کاتەدا کەسێك مژدەیەکی ئاوای هێنا، ئەوا دەتوانیت بۆ خۆت مەودای ئەو خۆشی و شادمانییە بزانیت کە، بەو مزگێنییە مەزنە، دڵی هەموومان دەگرێتەوە و گشت لایەکمان پێی شادمان دەبین!

هەر بە وێنەی ئەم نموونەیە، یەکێك لە بەروبوومەکانی "میعراج"یش بریتییە لە "نووری ئیمان". خۆ ئەگەر دنیا لەم بەروبوومە خاڵی ببێت، واتە: بە چاوی "گومڕایی" بۆ بوونەوەران بڕوانرێت، ئەوا بوونەوەران بە: نامۆ و دڕندە و بێزارکەر و زیانبەخش دەبینیت و، تەنە مەزنەکانی وەك چیا و شاخەکانیش بە وێنەی چەند تەرمێك دێنە پێشچاو کە سام و مەترسی لە دەروونندا دەوروژێنن و، ئەجەلیش بە جەللادێك دەبینیت کە لە گەردنی بوونەوەران دەدات و دەیانخاتە

ناو بیری عەدەم و، دەنگ و زایەڵەکانیش بە شین و گریان و هاواری "جودایی" و "نەمان" دەزانیت..

لەو کاتەدا کە چاویلکەی بیری "گومڕایی" بوونەوەرانت بەم جۆرە پیشان دەدات، بەروبوومی میعراج، کە بریتی‌یە لە ڕاستی‌یەکانی ئیمان، دێت و سەرجەمی بوونەوەرانت بۆ ڕووناك دەکاتەوە و، دەری‌دەخات کە ئەو بەدیهاتووانە: برای خۆشەویستی یەکترین و، سەرگەرمی ذیکر و تەسبیحن بۆ بەدیهێنەری مەزنیان و، مردن و نەمانیش تەسریحبوون و حەوانەوەیە لە ئەرکی سەرشان و، ئەو دەنگانەش دەنگی تەسبیح و سوپاسگوزارین بۆ خوای گەورە... هتد.

گەر دەتەوێت ئەم ڕاستی‌یە بە جوانترین شێوە ببینیت، ئەوا سەر لە وتەی دووهەمی "وتە بچووکەکان" بدە.

نموونەی دووهەم:

وا دابنێ کە ئێمەش لەگەڵ تۆدا لە ناو دەشتایی‌یەکی گەورەداین و، لە هەموو لایەکەوە زریانی با و لم دەورەی داوین و، تاریکایی شەویش بووە بە پەردەیەکی ئەوتۆ کە هیچ شتێك تەنانەت دەستەکانی خۆشمان نابینین و، برسێتی زۆری بۆ هێناوین و تینوێتیش ئاگری لە دڵمان بەرداوە و، هیچ یارمەتی‌دەر و پشت و پەنایەکیشمان نی‌یە.. ئنجا وا دابنێ کە لەو کاتەدا ئێمە بەم حاڵەوە دەتلاینەوە، کەسـێکی بەرێز بێت بۆ لامان و پەردەی تاریکی بدڕێنێت و، هۆیەکی گواستنەوەی حەوێنەریشی لەگەڵ خۆی‌دا بە دیاری بۆ هێنابین و بەو هۆکارە بۆ شوێنێکی وەك بەهەشت‌بمان گوێزێتەوە و، لەوێ‌دا هەموو شتێکمان بە گوێرەی دڵ بێت و گشت پێداویستی‌یەکیشمان بۆ دابین و ئامادە کرابێت و، کەسێك سەرپەرشتیمان بکات و کاری ئێمەی بەدەست بێت کە خاوەنی ئەوپەڕی بەزەیی و سۆز و میهرەبانی بێت و، هەموو پێداویستی‌یەکی خواردن و خواردنەوەشی بۆ ئامادە کردبێتین..

پێم وایە ئێستا دەزانیت کە: چەندە منەتبار و سوپاسگوزاری چاکەی ئەو کەسە بەڕێزە دەبین کە ئێمەی لە جێ و شوێنی نائومێدیەوە هێنایە جێگایەك سەرتاپا هیوا و ئاوات و خۆشی و شادمانییە!

جا ئەو بیابانە گەورەیە بریتییە: لەم دنیایە و.. زریانی با و لمەکانیش: بزووتنی گەردیلەکان و لافاوی زەمانن کە سەرجەمی ئەم بوونەوەرانە و ئەم مرۆڤە هەژارەیان تێدا دەتلێتەوە.. ئەوەتا هەموو مرۆڤێك نیگەرانە و لە مەترسیی ئەو بەسەرهاتانەدایە کە ڕۆژگارە تاریك و سامناکەکانی داهاتووی بۆیان هەڵگرتووە..

"گومڕایی" دنیای ئاوا پیشان دەدات، ناشزانێت هانا و داد بۆ لای کێ بەرێت و، لە برسێتی و تینوێتیدا دەتلێتەوە و گرفتار بووە.

جا "زانین"ی ئەو شتانەی مایەی ڕەزامەندیی خواوەندن = کە یەکێکە لە بەروبوومەکانی "میعراج" = ئەم دنیایە دەکات بە: میوانخانەی میواندارێکی بەخشندەی دەستڕەنگین و.. خەڵکانیش دەکات بە: میوانی بەڕێز و کارپێسپێرراوی خۆی لە هەمان کاتدا و.. دواڕۆژێکی گەشی وەك "بەهەشت" و، بەتام و لەزەتی وەك "میهرەبانی" و، درەخشانی وەك "بەختەوەریی هەمیشەیی" بۆ دەستەبەر دەکات.

جا ئەگەر بتوانیت تەسەووری ئەمە و ئەوە بکەیت، ئەوا دەتوانیت مەودای چێژ و جوانی و شیرینی ئەو بەروبوومە بزانیت!

ئەو کەسەی کە تا ئێستا لە مەقامی گوێبیستدا بوو، دەڵێت:

(هەزار شوکر و سوپاس بۆ خوای گەورە! وا بە فەزڵی ئەو خوایە لە ئیلحاد ڕزگار بووم و ڕێی ئیمان و تەوحیدم گرتەبەر و = سوپاس بۆ خوا = ئیمانم بەدەست هێنا).

ئێمەش پێی دەڵێین:

برای بەڕێز!

پیرۆزبایی ئەم ئیمانەت لێ دەکەین و، لە خوا داواکارین لە شەفاعەتی پێغەمبەرە خۆشەویستەکەی = صلی الله علیه وسلم = بەشدارمان بکات.

ئامين.

اللّهم صلّ على من انشق بإشارتة القمرُ، ونبع من أصابعه الماءُ كالكوثرِ، صاحبِ المعراج وما زاغ البصرُ، سيّدنا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين. من أول الدنيا الى آخر المحشر.

(**سُبحَانك لا عِلم لَنا اِلاّ ما عَلّمتنا اِنّك اَنت العليمُ الحكيم**) (البقرة:٣٢).

(**رَبّنا تَقبّلْ مِنّا اِنّك اَنتَ السّميعُ العَليم**) (البقرة:١٢٧).

(**ربّنا لا تُؤاخِذنا اِنْ نَسينَا اَو اَخْطَأنا**) (البقرة:٢٨٦).

(**ربنّا لا تُزِغْ قُلوبَنا بَعدَ اِذْ هَدَيْتَنا**) (آل عمران:٨).

(**رَبّنا اَتمِم لَنا نُورَنا وَاغْفِر لَنا اِنّكَ عَلى كُلِّ شيءٍ قَدير**) (التحريم:٨).

(**وآخِرُ دَعْواهُم اَنِ الْحَمْدُ لله رَبِّ العَالمينَ**) (يونس:١٠).

پاشكۆی

وتەی نۆزدەهەم و سیویەکەم

موعجیزەی لەتبوونی مانگ

بسم الله الرحمن الرحيم

(اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقّ الْقَمَرُ * وإنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرّ)

(القمر: ١=٢).

چەند فەیلەسووفێكی ماددی و ئەوانەش كە كوێرانە چاویان لـێ دەكەن، دەیانەوێت پەردە بەسەر ڕووی موعجیزەی "لەتبوونی مانگ"دا، كە وەك مانگی چواردە دەدرەوشێتەوە، بگێڕن و لە بەرچاودا لایببەن. ئەوەتا چەند وەهمێكی هەڵە و دوور لە ڕاستی لە بارەیەوە بڵاو دەكەنەوە و دەڵێن: (ئەگەر موعجیزەی لەتبوونی مانگ لە ڕاستیدا ڕووی بدایە، ئەوا سەرانسەری جیهان دەیزانی و، هەموو كتێبەكانی مێژوویش باسیان دەكرد)!

وەڵام:

موعجیزەی لەتبوونی مانگ لە بەردەم كۆمەڵێكدا ڕوویداوە كە دەعوای پێغەمبەریێتیی پێغەمبەریان = صلی الله علیه وسلم = بیست و ئینكارییان كرد، ئەم موعجیزەیەش بۆ چەسپاندنی ئەو دەعوایە ڕوویداوە. ڕوودانەكەشی لە شەودا و لە كاتێكدا كە خەڵكی بێئاگابوون و بە شێوەیەكی كاتیش بووە. ئەمە سەرەڕای ئەوەی كە جیاوازیی هەڵاتگەكان(مطالع) و پەڵە هەور و، هۆكارەكانی تری جگە لەمانەش، ڕێ لە بینیی مانگ دەگرن. شتێكی ئاشكرایشە كە هۆكارە شارستانییەكانی نوێ و كاروباری ڕوانین و سەیركردنی بۆشایی ئاسمان، وەك ئێستا، بڵاونەبووە.

كەواتە مەرج نییە كە هەرچی كەس هەیە لە هەموو جێگایەكدا ئەم لەتبوونەی مانگ ببینێت و، ئەم ڕووداوەش بچێتە ناو كتێبەكانی مێژووەوە!

ئێستا لە نێوان چەندین خاڵی زۆردا گوێ بۆ پێنج خاڵ ڕابگرە، کە گوێت ڕاگرت، ئەوا پشت بەخوا، هەموو ئەو پەڵە هەورە وەهمییانەی کە لەسەر ڕووی ئەم موعجیزەیە کەڵەکە بوون، دەڕەوێنەوە:

خاڵی یەکەم:

سەرسەختی و ملنەدانی کافرانی ئەوکاتە = بەپێی هەواڵی مێژوو = شتێکی بەناوبانگ و زانراوە. جا کاتێ کە قورئانی پیرۆز ئەم موعجیزەیەی بە ئایەتی: (**وانشَقَّ القمر**)ڕاگەیاند و، دەنگدانەوەی ئەم ئایەتەش بە هەموو لایەکدا بڵاو بووەوە، هیچ کام لەو کافرانەی کە باوەڕیان بە قورئان نەدەکرد، نەیانتوانی و پڕکێشیی ئەوەیان نەکرد کە ئەم ئایەتە بە درۆ بخەنەوە، واتە: بڵێن: درۆیە، ڕووداوی وا ڕووی نەداوە. چونکە ئەگەر لە ڕاستیدا ئەو موعجیزەیە ڕووی نەدایە و، شتێکی چەسپاو نەبوایە لایان، ئەوا بە توندی بۆ بەدرۆخستنەوەی و بەتاڵکردنەوەی دەعوای پێغەمبەرێتیی پێغەمبەر = صلی الله علیە وسلم = ڕادەپەڕین. خۆ ئەوەتا هەموو کتێبەکانی مێژوو بگەڕێ، هیچکامیان چ قسەیەکی کافرانی سەبارەت بە ئینکاریکردنی لەتبوونی مانگ نەقڵ نەکردووە، مەگەر ئەوە نەبێ کە قورئان خۆی لە ئایەتی: (**ویقولوا سحرٌ مستمر**)دا ڕوونی کردووەتەوە. ئەویش بریتییە لەوەی کە: ئەو کافرانەی ئەم موعجیزەیان بە چاوی خۆیان دی، وتیان: "ئەمە سیحرە" کەواتە با چەند کەسێك بڕۆن بۆ شوێنانی تر و بپرسن ئایا خەڵکی ئەو شوێنانەش ئەمەیان دیوە یان نا؟ کە ڕۆژ بووەوە لە "یەمەن" و شوێنانی ترەوە کاروان گەیشتە ئەوێ، کافرەکانیش هەواڵی ئەمەیان لێ پرسین، ئەوانیش وتیان: بەڵێ، ئەمەمان دیوە. ئنجا کافرەکان وتیان: (سیحری هەتیوەکەی ئەبوو تالیب گەیشتووەتە ئاسمانیش)!

خاڵی دووهەم:

زۆربەی پێشەوایانی عیلمی کەلام، وەك سەعدی تەفتازانی، وتوویانە: (ڕوودانی لەتبوونی مانگ موتەواتیرە، وەك هەڵقوڵانی ئاو لە نێوان پەنجە پیرۆزەکانی و تێراوبوونی سوپایەکی تەواو لەو ئاوە و، وەك گریان و بێتاقەتیی بنەدارەکەی ناو مزگەوت لە دووریی پێغەمبەر = صلی الله علیە وسلم = کە لە

کاتی خوتبەدا پاڵی پێوە دەدایەوە و، کە ئەمەش کۆمەڵی ناو مزگەوت هەموویان گوێیان لێ بوو.. واتە: ئەم ڕووداوە کۆمەڵێکی زۆر لە کۆمەڵێکی زۆرەوە، کە هەرگیز ناگونجێ لەسەر درۆ یەکیان گرتبێت، دەماودەم هێناویانە و بەم جۆرە بە ئێمەش گەیشتووە. کەواتە ڕووداوەکە موتەواتیری قەتعی و بێ گومانە، وەك گومانەبوون لە هەواڵی دەرکەوتنی ئەستێرەیەکی کلکدار لە پێش هەزار ساڵدا و، بوونی دوورگەی: سەرەندیب، هەرچەندەش نەمان‌دیوە).

بەم جۆرە بۆت دەرکەوت کە وروژاندنی گومان لە دەوری ئەم مەسەلە بێ‌گومانە و هاوچەشنی ئەمەدا کە بە چاو دەبینرێن، لە نەفامی و بێ‌عەقڵی بەولاوە هیچی تر نی‌یە. چونکە لەم مەسەلانەدا ئەوەندە بەسە کە بزانرێت یەکێکە لە گونجاوەکان(الممکنات) نەك لە نەگونجاوەکان(المستحیلات). خۆ لەت‌بوونی مانگیش شتێکی گونجاوە و وەکو ئەوە وایە کە چیایەك بە تەقینەوەی گڕکانێك لەت‌ببێت.

خاڵی سێهەم:

موعجیزە بۆ ئەوە پیشان دەدرێت کە ئەوانەی ئینکاریی پێغەمبەرێتیی پێغەمبەر = صلی اللّٰه علیه وسلـم = دەکەن، قەناعەت بە پێغەمبەرێتی‌یەکەی بکەن، نەك بۆ ئەوەی ناچاریان بکات ئیمانی پێ بهێنن! کەواتە هەر هێندە پێویستە کە ئەو موعجیزەیە پیشانی ئەوانە بدرێت دەعوای پێغەمبەرێتیان بیستووە، بەو ئەندازەیەی کە بیانگەیەنێتە دڵنیایی و قەناعەتی تەواو لە ڕاستیی پێغەمبەرێتیی پێغەمبەردا، صلی اللّٰه علیه وسلـم.

بەڵام دەرخستنی ئەو موعجیزەیە لە هەموو جێگایەکدا و بە ڕوونی، بە جۆرێك کە خەڵکی ناچار بکات بۆ ئیمانهێنان و ملکەچ‌کردن، ئەم کارە، شتێکە دژی حیکمەتی خواوەندی دانای شکۆمەندە و پێچەوانەی نهێنیی "تەکلیف"ە کە خوا لە بەندەکانی دەکات. چونکە نهێنیی ئەو تەکلیفەی خواوەند داخوازی ئەوەیە کە دەرفەت بە ژیریی مرۆڤ بدات و "ویست" و "ئیختیار"ی لێ دانەماڵێت!

خۆ ئەگەر خواوەندی بەدیهێنەر موعجیزەی لەت‌بوونی مانگی بۆ ماوەی دوو سەعات بهێشتایەتەوە و پیشانی هەموو جیهانی بدایە و بچوایەتە ناو کتێبەکانی

مێژوو = وەك فەیلەسووفەكان دەیانەوێت = ئەوا ئەو كاتە كافران دەیانوت: ئەمە دیاردەیەكی گەردوونیی ئاساییەو، ئیتر ئەو كاتە نەدەبوو بە بەڵگە لەسەر ڕاستیی پێغەمبەرێتیی پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = و بە موعجیزەیەكی تایبەتیی پێغەمبەری مەزن = صلى الله عليه وسلم = دانەدەنرا، یان دەبووە موعجیزەیەكی بەدیهیی وا كە عەقڵی ناچار دەكرد باوەڕ بهێنێت و ئیختیار و ویستی لێ دەسەندەوە و ئەو كاتەش ڕۆحە نزمە خەڵووزئاسا بێنرخەكانی وەك هی ئەبووجەهل لەگەڵ ڕۆحە پاك و بەرز و ئەڵماسئاساكانی وەك هی حەزرەتی ئەبووبەكری صیددیق = خوای لێ ڕازی بێت = یەكسان دەبوون! واتە ئەو كاتە نهێنیی تەكلیفی خوا لە بەندەكانی، لەناودەچوو.

لەبەر ئەوە، ئەم موعجیزەیە بە شێوەیەكی كاتی و، لە شەودا و، لە كاتی بێئاگاییدا ڕوویداوە و، جیاوازیی هەڵاتگەكان(مطالع) و، هەور و شتی تریش بوون بە پەردە و ڕێیان لەوە گرتووە كە هەموو خەڵكی ببینن. لەبەر ئەوانەیە كە ئەم موعجیزەیە نەڕۆشتووەتە ناو كتێبەكانی مێژووەوە.

خاڵی چوارەم:

ئەم موعجیزەیە كە لە شەودا و، بە شێوەیەكی كاتی و، لە وەختی بێ ئاگاییدا ڕووی داوە، دیارە بێ هیچ گومانێك هەموو كەسێك لە هەموو جێگایەكدا نایبینێت. بەڵكو ئەگەر هەندێ كەسیش ببینێت، باوەڕ بە چاوی خۆی ناكات! خۆ ئەگەر باوەڕیشی پێ بكات، ئەوا ڕووداوێكی وا كە لە دەمی یەك كەسەوە بگێڕرێتەوە، لە لای مێژوو بایەخی پێ نادرێت.

زانا لێكۆڵەرەكان ئەو زیادەیەیان ڕەتداوەتەوە كە لە ڕیوایەتی ئەم موعجیزەیەدا زیادكراوە كە گوایا: (دوای لەتبوون، مانگ هاتووەتە سەرزەوی)! ئەو زانایانە ئەم زیادەیەیان لە لا نەچەسپاوە و فەرموویانە: لەوانەیە هەندێ لە مونافیقان ئەمەیان لەسەر ڕیوایەتەكە زیادكردبێت تاكو بایەخ بۆ هەموو ڕیوایەتەكە نەهێڵن و، نرخ و بەهایشی دابگرنە خوارەوە!

ئنجا دەبێ بزانین لەو كاتەدا كە موعجیزەكە ڕوویداوە، پەڵە هەوری نەزانی ڕووی ئاسمانی ئینگلتەرای داپۆشیبوو، كاتیش لە ئیسپانیا لە خۆرئاوابووندا بوو،

ئەمریکاش لە ڕۆژی ڕووناکدا بوون و، لە چین و ژاپۆنیش تازە بەرەبەیان سەری دەرهێنابوو، لە ولاتەکانی تریشدا چەند ڕێگرێکی تر هەبوون لە ڕێی بینینی ئەم موعجیزەیەدا، کەواتە ئەم موعجیزەیەیان تێدا نابینرێت!

جا کە ئەمەت زانی، ئنجا سەرنج لە قسەی ئەو کەسە بدە کە دەڵێت: (مێژووی ئینگلتەراو چین و ژاپۆن و ئەمریکا و ولاتانی تری وەك ئەوان، ئەم ڕووداوە باس ناکەن، کەواتە ڕووی نەداوە)!

ئەمە چ چەنەبازی‌یەکە ئەوانە دەیکەن؟!

دەسا زەرەرمەندی و ڕسوایی بۆ ئەوانەی کە بە پاشخوانی ئەوروپا دەژین!

خاڵی پێنجەم:

"لەتبوونی مانگ" ڕووداوێك نی‌یە کە هەر لە خۆیەوە و لەسەر بناغەی چەند هۆکارێکی سروشتی و لە ڕێگای ڕێکەوتەوە ڕووی دابێت. نەخێر.. بەڵکو بەدیهێنەری دانا = کە پەروەردگاری خۆر و مانگە = ئەم ڕووداوەی بەسەر مانگدا هێناوە و کردوویەتی بە ڕووداوێکی بازدەر بەسەر هەموو یاسا گەردوونی‌یەکاندا، لە پێناوی تەسدیق کردنی پێغەمبەرێتیی پێغەمبەرە خۆشەویستەکەیدا = صلی الله علیه وسلم = و، بۆ ئەوەی کە دەری‌بخات بانگەوازی ئەم پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = بانگەوازێکی ڕاستە. کەواتە خواوەندی گەورە بەپێی دانایی و، داخوازیی نهێنیی ڕێنمایی و تەکلیف و، حیکمەتی ڕاگەیاندنی پەیامەکانی خۆی کە پێغەمبەر = صلی الله علیه وسلم = ڕایاندەگەیەنێت، ئەو موعجیزەیەی پیشان داوە و، بۆ ئەوەی بیانووی ئەو کەسانەش ببڕێت کە موعجیزەکەیان دیوە.. لە هەمان کاتیشدا خواوەند بەپێی خواستی حیکمەت و ویستی خۆی، ئەم موعجیزەیەی پیشانی دانیشتووانی شوێنەکانی تری جیهان نەداوە، لەو شوێنانەی کە بانگەوازی پێغەمبەرەکەی خوایان پێ نەگەیشتووە و، بە پەڵە هەور و جیاوازیی هەڵاتگەکان و مانگ هەڵنەهاتن یان خۆر هەڵهاتن لە هەندێ ولاتدا و بوونی ڕۆژ لە هەندێکی تردا و خۆرئاوابوون لە غەیری ئەواندا، بەمانە و غەیری ئەمانە لەو هۆکارانەی کە دەبنە هۆی نەبینینی مانگ، ئەو موعجیزەیەی پێش‌چاوی ئەوان نەخستووە.

جا ئەگەر ئەو موعجیزەیە پیشانی هەموو خەڵکی جیهان بدرایە، ئەوا یان: لە ئەنجامی ئیشارەتی پێغەمبەری مەزنەوە = صلی الله علیه وسلم = و بۆ مەبەستی دەرخستنی موعجیزە پێغەمبەرانەکەی پیشانیان دەدرا، دیارە ئەو کاتە دەبوو بە شتێکی بەدیهی و خەڵکی ناچار دەبوون باوەڕی پێ بکەن. واتە "ویست" و "ئیختیار"یان لێ دەسەندرایەوە و نهێنیی تەکلیف تیا دەچوو. لە کاتێکدا کە ئیمان پارێزگاری لە سەربەستیی "عەقڵ" دەکات و نایەوێت ویست و ئیختیاری لێ دابماڵێت.. یان: وەك ڕووداوێکی ئاسمانیی ڕووت پیشانیان دەدرا، ئەو کاتەش پەیوەندیی بە پێغەمبەرێتیی پێغەمبەرەوە = صلی الله علیه وسلم = دەبچڕا و، هیچ تایبەتکاری‌یەکی تێدا نەدەما.

بە کورتی: هیچ دوودڵی‌یەك لە ڕوودانی "لەتبوونی مانگ"دا نی‌یە و، بە جۆرێکی بێ گومان بۆمان چەسپا. وا ئێستاش دوای ئەمە، لە نێوان بەڵگە بێ گومان و زۆرەکاندا بە شەش بەڵگە[1] ئاماژە بۆ ڕوودانی ئەم موعجیزەیە دەکەین، کە ئەمانەن:

* یەکدەنگیی هەموو هاوەڵە دادوەرەکانی پێغەمبەر، صلی الله علیه وسلم.

* یەکگرتنی زانایانی لێکۆڵەر و تەفسیرنووسان، کاتێك کە تەفسیری ئایەتی: (**وانشق القمر**)یان کردووە.

* زانا ڕاستگۆکانی "حەدیث" لە ڕیوایەتەکانیاندا ڕوودانی ئەم موعجیزەیەیان بە چەندین سەنەد و ڕێگای جیاجیا نەقڵ کردووە[2].

* شایەتی‌دانی هەموو ئەهلی "کەشف" و "ئیلهام" لە ئەولیا و پیاوچاکە ڕاستگۆکان.

* تەسدیقکردنی ئەم موعجیزەیە لە لایەن پێشەوا هەرە زاناکانی عیلمی کەلامەوە، هەرچەند مەشرەب و ڕێبازەکانیشیان جیاوازن.

* قبووڵکردنی ئەم موعجیزەیە لە لایەن نەتەوەی ئیسلامەوە، کە هەروەك حەدیثدەفەرموێ: "لەسەر گومڕایی هەرگیز کۆ نابنەوە و یەكناگرن".

هەموو ئەمانە، ڕووداني لەتبووني مانگ ڕوون دەكەنەوە و، وەك خۆری ناوجەرگەی ئاسمان دەیچەسپێنن.

پوختەی ئەم قسانە:

ئەوەی تا ئێستا باسمان كرد، شتێك بوو بە ناوی لێكۆڵینەوەی زانستی‌یەوە و بۆ مەبەستی بێ‌دەنگ‌كردنی لایەنی بەرامبەر باسمان‌كرد. وا دوای ئەمە، بە ناوی "حەقیقەت" و لە پێناوی "ئیمان"دا دەدوێین. زانیمان كە لێكۆڵینەوەی زانستی چی دەڵێت.. بەڵام حەقیقەت دەڵێت:

كۆتایی‌هێنەر بە دیوانی پێغەمبەرێتی و مانگی درەخشانی ئەو ئاسمانە كە حەزرەتی "محمد المصطفى"یە صلى الله عليه وسلم، ویلایەتی بەندایەتی‌یەكەی ئەو تا پلەی "مەحبووبییەت" بەرز بووەوە، ئەوەتا كەرامەت و موعجیزە هەرە گەورەكەی ئەوی بە "میعراج" دەرخست، واتە بە: هاتوچۆكردن و ڕۆشتنی جەستەیەكی سەر ڕووی زەوی بەناو ئاسۆكانی ئاسمانە بەرزەكاندا و خۆناساندنی بە ئەهلی ئاسمانەكان و، بەو موعجیزەیەی ویلایەتە گەورەكەی خۆی و، خۆشەویستی‌یە بێ‌گەردەكەی بۆ خوا و، بەرزبوونەوەی بەسەر ئەهلی ئاسمانانیدا بۆ ئاسمان‌نشینان چەسپاند.. هەر بەو جۆرەش خواوەند ئەو مانگەی كە بە ئاسماندا هەڵی‌واسیوە و پەیوەندیی بە زەوی‌یەوە هەیە، تەنها بە ئیشارەتێكی بەندەكەی خۆی لەسەر زەوی‌یەوە، كرد بە دوو لەتەوە و، بۆ مەبەستی چەسپاندنی پێغەمبەرێتیی ئەو بەندە خۆشەویستەی خۆی، ئەم موعجیزەیەی ئەوی پیشانی زەوی‌نشینان دا، بە ڕادەیەكی وا كە پێغەمبەر = صلى الله عليه وسلم = وەك دوو بەشە ڕووناكەكەی مانگی لێ‌هات، چونكە بە هەر دوو باڵی نوورانیی: "ویلایەت" و "پێغەمبەرێتی" بۆ بەرزترین پلەی كەماڵات بەرز بووەوە تا گەیشتە "قاب قوسين" یان نزیكتر.. جا هەروەك مایەی شانازیی زەوی‌نشینانە، هەروەها بوو بە مایەی شانازیی ئەهلی ئاسمانیش.

عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والتسليمات ملء الأرض والسموات.

(سبحانك لا علمَ لنا اِلاّ ما علَّمتنا اِنك اَنت العليم الحكيم).

اللهم بحق من انشق القمر باشارته، اجعل قلبي وقلوب طلبة رسائل النور الصادقين كالقمر في مقابلة شمس القرآن. آمين.آمين.

---

[1] واته شەش بەڵگەی پتەوی بێ گومان لە نێوان شەش جۆر یەکدەنگیدا هەن لەسەر ڕوودانی لەتبوونی مانگ. بەڵام بەداخەوە لەم مەقامەدا مافی خۆیمان نەدایێ و بە کورتی مایەوە. (دانەر)

[2] لێرەدا سێ فەرموودە دەهێنین لەوانەی کە ئیمامی بوخاری و موسلیم ڕیوایەتیان کردوون:

١= عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: انشق القمر على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم شقين فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "اشهدوا". متفق عليه. ٢= وعن انس رضي الله عنه أن أهل مكة سألوا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يريهم آيةً، فأراهم انشقاق القمر. متفق عليه. ٣= وعن ابن عباس رضي الله عنهما إن القمر انشق في زمان النبي صلى الله عليه وسلم متفق عليه. راجع: مسند الإمام أحمد ١/ ٣٧٧، ٤١٣، ٤٤٧، ٤٥٦، ٣/٢٠٧، ٢٢٠، ٢٧٥، ٢٧٨، ٤/٨١ ورواه الطيالسي برقم ٢٩٥، ١٨٩١، ١٩٦٠. وتفسير ابن كثير (٦/٤٦٩) لمعرفة تواتر الحادثة. وانظر كذلك: اللؤلؤ والمرجان فيما اتفق عليه الشيخان. ج٣/ص٢٨٠ (وەرگێڕ)